Obsah

Informácie 1-2 • 2010
XVIII. ročník, č. 79

EDITORIÁL 2

KAMPAŇ 2010 3-4
Prečo chce ZPMP v SR robiť kampaň?

ZO ŽIVOTA MIESTNYCH ZDRUŽENÍ 5-8
Rok v znamení terapie
Denník z Banskej Bystrice
List z Komárna
Podporované bývanie v Malackách

ČO SI O TOM MYSLÍTE? 9
Koniec jedného slova

ROZHOVOR 10-11

NAŠE AKTIVITY 12-17

DOBROVOĽNÍCTVO 18-19
Dobre a vo voľnom čase. Dobrovoľne.

SOCIÁLNE SLUŽBY 20-21
Život v Mereme
Denný stacionár Červeného kríža v Bratislave

PREDSTAVUJEME VÁM 22-25
Súkromná spojená škola internátna vo Svederníku

VZDELÁVANIE 26-27
Informácie pre všetkých

STAROBA A MENTÁLNE POSTIHNUTIE 28-31
Problémy starých a starnúcich ľudí s mentálnym postihnutím
Zdravotné problémy dospelých a starnúcich ľudí s mentálnym postihnutím

NROZP 32-34
Zdravotné postihnutie a riziko chudoby. Spoločná realita

NEZABUDLI SME... 35-36

KNIŽNICA 36

Informácie ZPMP v SR

Vydalo: ZPMP v SR • Švabinského č. 7 • 851 01 Bratislava • tel: 02/63 81 49 87, e-mail: zpmpvsr@zpmpvsr.sk
■ **Redakčne spracovali:** Mgr. Iveta Mišová • Mgr. Adriena Pekárová • Mgr. Martina Jarolínová • Bc. Miroslava Vávrová
■ **Redakčná rada:** Elena Kopalová • Mgr. Iveta Mišová • Mgr. Magda Papánková • Mgr. Adriena Pekárová • Mgr. Ľubica Vyberalová
Grafická úprava: Zuzana Chmelová ■ **Tlač:** POLYGRAFICKÉ CENTRUM, www.polygrafcentrum.sk
Akékoľvek rozmnožovanie textu a fotografií len s výhradným a predchádzajúcim písomným súhlasom vydavateľa.
Vychádza s finančnou podporou MPSVaR SR.

Objednávky zasielajte na adresu: ZPMP v SR • Švabinského č. 7 • 851 01 Bratislava

Registrované MK SR č. 629 08
Podávanie novinových zásielok povolené RP Bratislava č. j. 1591/96 – P zo dňa 10. 4. 1996

Cena ročného predplatného je **10 €**.

ISSN 1335-8197

Editorial

Vážení čitatelia,

práve držíte v rukách prvé dvojčíslo časopisu Informácie v tomto roku. Rok 2010 je pre Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR významným z viacerých dôvodov. Dvanásteho júna uplynie 30 rokov od založenia prvého združenia v Bratislave, zároveň organizujeme jubilejný piaty ročník Dňa krivých zrkadiel, v jeseni budeme sláviť už 15. ročník súťažnej prehliadky výtvarných prác Výtvarný salón ZPMP. Tridsať rokov je v živote človeka dostatočne dlhý čas na to, aby dospel, v živote organizácie by to, myslím, mohlo platiť tiež. Za týmito rokmi je skryté obrovské množstvo práce, stovky, ba až tisíce ľudí, ich osudov, úspechov či neúspechov, radosti, ale i bôle, starosti, no aj vyriešené problémy.

V tomto roku budeme spomínať, možno aj trochu bilancovať. Kde sme boli, kadiaľ šli, kam sme sa dostali a určite budeme hovoriť aj o tom, kam smerujeme ďalej. Život nášho združenia je nikdy nekončiaca cesta, po ktorej kráčame. A pokiaľ bude na Slovensku čo i len jeden človek s mentálnym postihnutím, ktorý bude potrebovať pomoc, naša práca má zmysel.

Radi by sme vás poinformovali, čo sme pripravili pre vás, našich čitateľov, ale aj pre našich členov, pre rodiny, odborníkov a širokú verejnosť. ZPMP v SR štartuje 12. 6. kampaň za dôstojný život ľudí s mentálnym postihnutím, ktorej motto je Sme takí istí ak vy. Chceme žiť s Vami! Okrem tradičného Dňa krivých zrkadiel v Bratislave to bude aj benefičný koncert skupiny Gladiátor a vystúpenie Jany Kirschner pre verejnosť. Rôzne akcie sa tiež budú konať aj v Malackách, Trnave, Nových Zámkoch, Trenčíne, Partizánskom, Kežmarku, Spišskej Novej Vsi, Prešove, Košiciach a Gelnici. Kampaň budete vidieť v STV, TV Bratislava, TV Trnava, TV Komárno, TV Karpaty, TV Región Košice a počuť v Slovenskom rozhlase a rádiu Viva. Rozdáme množstvo letákov a dáme o sebe vedieť aj na bilbordoch. A prečo kampaň? O tom sa dočítate na našich stránkach. Dočítate sa i o tom, aké zmeny chceme dosiahnuť v systéme opatrovníctva a aké aktivity robíme v súvislosti s Dohovorom OSN o právach osôb s mentálnym postihnutím. Predstavíme vám rôzne príklady dobrej praxe, poinformujeme o rôznych projektoch.
V poslednom dvojčísle 5-6/2009 sme začali seriál portrétov ľudí, ktorí majú podiel na tom, že je život ľudí s mentálnym postihnutím lepší a krajší. Rozhovory s nimi vám budeme postupne prinášať v každom čísle.

Veľmi nás teší, že sme dostali od vás, našich čitateľov pozitívne spätné väzby, vďaka ktorým vieme, že náš časopis sa stal i vaším časopisom a verným spoločníkom. Od roku 1993 vychádza nepretržite vďaka finančnej dotácii MPSVR SR. Bohužiaľ, následky globálnej finančnej krízy sme pocítili nielen my, ale aj náš časopis a dotácia nepokryje náklady na jeho vydanie a distribúciu. Preto sme museli pristúpiť ku zvýšeniu poplatku na 10,- € za rok.

Milí naši čitatelia, odberatelia,

naším hlavným cieľom je, aby sa šírili dôležité informácie a zvyšovalo sa povedomie o ľuďoch s mentálnym postihnutím. Preto sme doteraz časopis zasielali aj zdarma do NR SR, do významných inštitúcií, úradov, politikom. Obraciame sa teraz s dôverou na vás všetkých, ktorí ste náš časopis pravidelne dostávali a možno ste zaňho nikdy neplatili: chcem vás touto cestou vyzvať, ak sa vám páči, ak v ňom nachádzate dôležité informácie, **predplaťte si ho a podporte tým jeho vydávanie.**

Zašlite **10 €** na číslo účtu: **140534012/0200** VÚB, a.s. Bratislava, variabilný symbol: **60410**. V správe pre prijímateľa uveďte vaše meno. **Časopis vychádza v náklade 3000 ks, ak nepodporíte predplatením jeho vydávanie, budeme musieť po 18 rokoch distribúciu drasticky obmedziť** . Všetci, ktorí ho odoberáte, viete, že ako veľký bonus vám zdarma distribuujeme časopis TO SME MY, v čom budeme naďalej radi pokračovať i v tomto roku.

Z dôvodu racionalizačných opatrení vydáme v roku 2010 tri dvojčísla. V tom budúcom v septembri vám okrem pravidelných rubrík prinesieme viac z histórie ZPMP v SR.

Napriek smutnejším ekonomickým správam vám prajem príjemné čítanie a verím, že si na stránkach nájdete svoju obľúbenú rubriku.

Mgr. Iveta Mišová

Prečo chce ZPMP v SR robiť kampaň?

Združenie reaguje na reálnu situáciu a podmienky, v ktorých ľudia s mentálnym postihnutím na Slovensku žijú. Aj keď majoritná spoločnosť žije v predstave, že o všetkých ľudí so znevýhodnením je dostatočne postarané a majú všetko, čo potrebujú, ide v tomto prípade o omyl. Mnohé cesty, ktoré spoločnosť vo všeobecnosti považuje za vhodné na riešenie problémov ľudí s mentálnym postihnutím, nie sú tie najvhodnejšie a, v mnohých prípadoch, ide o riešenia najjednoduchšie pre spoločnosť, prípadne pre zodpovedné orgány a inštitúcie. Ľudia s mentálnym postihnutím nemajú ani zďaleka porovnateľné šance vzdelávať sa, získať zamestnanie, zmysluplne tráviť svoj voľný čas ako majoritná spoločnosť. S ich aktívnou participáciou na živote sa v súčasných podmienkach Slovenska neráta.

Kampaň 2010

Kampaň **SME TAKÍ ISTÍ AKO VY. CHCEME ŽIŤ S VAMI!** je zameraná na zvyšovanie vnímavosti spoločnosti voči problematike mentálneho postihnutia. Túto problematiku bude združenie komunikovať prostredníctvom médií a prostredníctvom aktivít určených pre verejnosť. Kampaň upozorní verejnosť na to, že ľudia s mentálnym postihnutím žijú s nami a chcú mať rovnaké šance na vzdelanie, prácu či trávenie voľného času. Združenie verí, že vďaka kampani sa podarí iniciovať viacero pozitívnych zmien v živote ľudí s mentálnym postihnutím, že medializácia umožní naštartovať nové vzdelávacie a sociálne aktivity a programy pre ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodičov. Vychádza z overeného predpokladu, že informovaná spoločnosť je náchylnejšia na umožnenie integrácie ľudí s mentálnym postihnutím do všetkých oblastí života. Realizáciou kampane chce ZPMP v SR naštartovať niektoré systémové zmeny, konkrétne to bude opatrovnícka reforma, ktorú bude iniciovať vďaka Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. Reforma opatrovníctva, ktorú chce ZPMP v SR iniciovať a zrušenie inštitútu úplného pozbavenia spôsobilosti na právne úkony by malo zaistiť naplnenie textu Dohovoru, ktorý Slovenská republika v tomto roku ratifikovala.

Ďalšou konkrétnou zmenou bude naštartovanie systému celoživotného vzdelávania dospelých ľudí s mentálnym postihnutím, ktorý u nás momentálne úplne chýba.
Aj keď na Slovensku už niekoľko rokov existuje Memorandum o celoživotnom vzdelávaní, jeho praktický dosah na ľudí s mentálnym postihnutím zatiaľ nie je a informálne a neformálne vzdelávanie sa deje len sporadicky. Cieľom je preto vytvoriť profesionálne zázemie pre realizáciu vzdelávacích kurzov pre dospelých ľudí s mentálnym postihnutím.

Združenie chce kampaňou zviditeľniť život ľudí s mentálnym postihnutím, pozitívne ich medializovať, rúcať predsudky a odstraňovať bariéry z ich životov.
V rámci kampane za dôstojný život ľudí s mentálnym postihnutím sa budú konať akcie na celom Slovensku: v Nových Zámkoch bude verejná zbierka spojená s informovaním verejnosti o živote ľudí s postihnutím, rozdávanie letáčikov, **Denné centrum Frézia, n.o. v Partizánskom** bude robiť workshop, výstavu prác a verejnú zbierku, v **Kežmarku** bude združenie **Korytnačka** organizovať výstavu prác a verejnú zbierku, v **Spišskej Novej Vsi** zorganizujú výtvarnú súťaž s názvom Maľujeme srdcom spojenú s výstavou súťažných prác v Galérii umelcov Spiša, v **Prešove** odprezentujú výrobky, vystúpenia členov združenia a verejnú zbierku spojenú s rozdávaním letákov a zrkadielok, **v Trenčíne** bude prezentácia výrobkov a prác spojená s predajom

na Hlavnom námestí mesta a sprievodný kultúrny program v spolupráci so ŠZŠI V. Predmerského Trenčín a ŠZŠI Trenčianska Teplá, v **Gelnici** bude výstava prác ŠZŠ, OUI a členov ZPMP a koncert, na ktorom vystúpia členovia ZPMP, žiaci ŠZŠ, CVČ, OUI, ZUŠ, ako aj vystúpenie divadielka z Prešova, akcie sa konajú v spolupráci s mestom Gelnica, **Malacky** budú mať kultúrny program na námestí, v Košiciach bude vystúpenie detí členov ZPMP v spolupráci s DDS Park mládeže a Kmeťová. **NÁŠ DOM, n. o., Trnava** sa zapojí v dňoch 10. - 11. 6. do predajných dní zdravia mesta Trnava a v **Komárne** sa uskutoční 17. 6. benefičný koncert.
V Bratislave sa bude konať **12. júna 2010 od 10. hod. na Hviezdoslavovom námestí Deň krivých zrkadiel,** na ktorom vystúpia deti i dospelí umelci s mentálnym postihnutím, budú sa rozdávať propagačné letáčiky, zrkadielka a bude veselo. **Večer 12. 6. od 18.30 hod. sa uskutoční v Bratislave Petržalke v divadle Aréna benefičný koncert skupiny Galdiátor a vystúpenie Jany Kirschner,** vstupné 9,- €. Lístky je možné zakpúpiť v sieti Ticketportal a v divadle Aréna. **Od 17. hod. budú vo foyer Divadla Aréna svoje originálne výrobky predávať** zamestnanci a klienti domovov sociálnych služieb a chránených dielní z Bratislavy a okolia. Do akcií v Bratislave sa zapoja okrem **Republikovej centrály ZPMP Echo Bratislava I, ZPMP Bratislava IV., ZPMP v Petržalke – PSC Impulz, Dom Svitania, n. o., z Jakubova, Prima, n.o., Banšelova ul., DSS prof. K. Matulaya Lipského, DSS Javorinská, DSS Rosa Dúbravská, DSS Merema Modra, DSS Integra Tylova ul., DSS Sibírska, Andreas, n. o., a Zariadenie podporovaného bývania Gerulata – Rusovce.**

Združenie bude realizovať v čase **od 1. 6. 2010 do 31. 10. 2010** verejnú finančnú zbierku, povolenú MV SR č. MV-SVS-233004-2010/08654 zo dňa 15. 4. 2010. Verejná zbierka bude vykonávaná sústreďovaním finančných prostriedkov na osobitnom účte č. **2044883553/0200**.
ZPMP v SR pozýva srdečne všetkých ľudí dobrej vôle: príďte sa zabaviť a podporte ľudí s mentálnym postihnutím zaslaním sms v hodnote 1€ na číslo 877 s textom: DMS ZRKADLO (DMS medzera ZRKADLO).
Výťažok zbierky bude použitý na realizáciu celoživotného vzdelávania ľudí s mentálnym postihnutím a na sociálnu rehabilitáciu.

V septembri sa uskutoční celoslovenská výtvarná súťaž Výtvarný salón ZPMP, ktorá už 15 rokov prináša ľuďom s mentálnym postihnutím možnosť prezentovať talent a kreativitu, s akou stvárňujú svoj svet. Vybrané práce budú **od 10. 9. do 26. 9. 2010 vystavené v Dvorane Ministerstva kultúry SR na námestí SNP v Bratislave.** Koncom septembra sa uskutoční celoslovenský seminár s medzinárodnou účasťou, ktorý bude vyvrcholením projektu Spoločne proti diskriminácii ľudí s mentálnym postihnutím a na záver bude spoločenský večer členov združení na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím.

Realizáciu kampane podporujú Ministerstvo kultúry SR, Nadácia Slovenskej sporiteľne, Nadácia Dalkia, Istropolitana Ogilvy, Bratislavský samosprávny kraj, MČ Bratislava Staré mesto, Koh-I-Noor. Mediálni partneri: Slovenská televízia, Slovenský rozhlas, Rádio VIVA, TV Bratislava, TV Karpaty, TV Komárno, TV Trnava, TV región Košice, Zoznam.sk. Zo srdca a úprimne všetkým ďakujeme!

Mgr. Iveta Mišová

Kampaň 2010

Zo života miestnych združení

Každý rok sa na republikovej centrále tešíme z vašich výročných správ. Sú dôkazom toho, že zaujímavé aktivity určené ľuďom s mentálnym postihnutím či ich rodinám sa dejú po celom Slovensku. V tomto čísle sme dali priestor štyrom členom ZPMP, aby nám predstavili svoj rok 2009. V článkoch i na fotkách môžete vidieť, že bol skutočne pestrý. Ak sa aj vy chcete pochváliť svojou činnosťou, napíšte nám. Veď dobrých nápadov a vzájomnej inšpirácie nikdy nie je dosť.

Rok v znamení terapie

OZ ATHÉNA je mimovládne združenie občanov, rodičov detí so zdravotným postihnutím a ľudí, ktorí im pomáhajú, v meste Hnúšťa a v jeho okolí. Od januára 2007 prevádzkuje Denný detský stacionár DEDESO, ktorý v minulom roku poskytoval služby ôsmim klientom na celý deň a štyrom klientom na 4 hodiny denne. Z minuloročných aktivít predstavujeme dva projekty.

Nadácia VÚB podporila projekt **Aktívna muzikoterapia.** Jeho cieľom bolo harmonizovať psychický stav klientov a dať im možnosť pozitívneho osobného rastu, rozšíriť ich sociálne kontakty a komunikačné zručnosti. Počas trvania projektu sa od januára do júna konali muzikoterapeutické stretnutia s lektorom, na ktoré nadväzovali muzikoterapie pod vedením sociálneho pracovníka. Ako sme sa mohli presvedčiť, aktívna muzikoterapia je veľmi účinným prostriedkom na navodenie zmien prežívania, stimulácie a harmonizácie osobnosti klientov. Najúčinnejšia je rytmická terapia s bubnami a perkusiami. Zamestnanci sa naučili pracovať s rytmickými nástrojmi, a tak sme mohli muzikoterapiu zaradiť do výchovno-terapeutickej práce s klientom. Na tento projekt sme nadviazali projektom **Bubnujeme pre radosť**, ktorý podporila **Nadácia pre deti Slovenska v grantovom programe Hodina deťom.** Umožnil nám to rozšíriť paletu rytmických hudobných nástrojov o africké bubny, vytvorili sme hudobnú skupinu so žiakmi ZŠ Klokočova a nacvičili spoločné vystúpenie. Klienti s výrazným telesným obmedzením môžu individuálne využívať muzikoterapeutické znejúce kreslo, ktoré je vlastne veľkým hudobným nástrojom.

Projekt **hipoterapie a pedagogicko-psychologického jazdenia** bol ďalším z projektov, ktorý sa nám podarilo zrealizovať. Podporil ho **Banskobystrický samosprávny kraj** a prebiehal od mája do októbra v Jazdeckom klube Excel Madon. Hipoterapia je špeciálny terapeutický prístup, pri ktorom sa využíva komplexné pôsobenie koňa na človeka, ako po stránke fyzickej, tak i psychickej. Kontakt s koňom prebúdza v deťoch ich vnútornú silu a pri zaobchádzaní s koňom, pri rôznych činnostiach spojených so starostlivosťou o neho sa deti učia praktickým zručnostiam.

Katarína Moncoľová | Denný detský stacionár DEDESO

List z Komárna

Milí naši priatelia!

Bolo to už dávno, keď naše mamy začali rozmýšľať nad tým, akou cestou sa vyberieme po ukončení základnej školy. Dnes už vieme, že nám chceli dopriať i naďalej dobrých priateľov, veľa zaujímavých informácií, jednoducho zmysluplný život.
Netrvalo dlho a pomoc prišla prostredníctvom časopisu Informácie. Nemohli sme uveriť tomu, čo všetko už ZPMP v SR pre nás zdravotne znevýhodnených mladých ľudí urobilo.
Nadšení rodičia, pedagógovia, naše tety psychologičky, jednoducho každý, kto nás poznal, pomohol, a tak vzniklo ZPMP v Komárne.
Na začiatku sme boli len traja čerství absolventi, v tom čase osobitnej základnej školy. Netrápilo nás to, lebo sme mali denný stacionár, kde sme sa stretávali a spolu s pani učiteľkou vymýšľali zaujímavý program.
Ako plynul čas, pribúdali noví kamaráti a dnes nás je už v našom „klube“, tak totiž my voláme náš dom, devätnásť mladých ľudí. Sme ako jedna rodina. Máme priestor na vzdelávanie, zábavu, ale aj šport.
Aký by to bol svet, keby sme aj my nemali svoje malé – veľké starosti. Na riešenie neriešiteľného máme svoj klub, kamarátov a dobré tety, ktoré pomôžu. Veselo býva u nás pri nácviku divadelných scénok. Trvá nám trošku dlhšie, kým každý z nás zvládne svoju rolu. Pripravujeme svoje vystúpenie na Vianoce, keď pozývame našich najbližších. Pracovníci mestskej televízie sú naši veľkí kamaráti. Zúčastňujú sa pravidelne nášho programu a vo svojom regionálnom vysielaní nás predstavia verejnosti.
Priestory nášho klubu neboli vždy také ako dnes. Zažili sme sťahovanie z miesta na miesto, ale aj strach, čo s nami bude. Dnes máme krásny dom a veľkú záhradu. Pracujeme v chránenej dielni, tkáme, robíme keramiku a rôzne predmety z dreva a látky.
Mesto Komárno každoročne pripravuje priestor na prezentáciu našich produktov z chránenej dielne. V rámci Komárňanských dní, ktoré sa konajú v apríli, dostávame možnosť prezentovať sa, ukázať našu zručnosť a kreativitu spolu s ostatnými majstrami remesla tkáčskeho, hrnčiarskeho a iných. Každý rok viac ľudí spoznáva naše práce a teda aj nás.
Svedčí o tom aj skutočnosť, že dostávame pozvania od rôznych organizácií na zaujímavé podujatia.
Jeden z mimoriadnych dní, plný zážitkov a radosti, bola súťaž Na kolesách proti rakovine. Organizátorom podujatia bol Policajný a hasičský zbor v Hurbanove. Pripravili pre nás bohatý program. Oboznámili sme sa s požiarnou technikou, s prácou záchrannej služby, ale aj s prácou policajných psov.
Každý rok, ktorý sme v dennom stacionári prežili, nás obohatil o množstvo zážitkov a radostných chvíľ. Veríme, že náš klub sa časom stane pre nás domovom v podobe chráneného bývania.
V príspevku sme vám, milí priatelia, chceli priblížiť život v dennom stacionári, naše radosti a ciele. Čas ukázal, že neľahká práca miestneho ZPMP v Komárne priniesla svoje ovocie. Dnes máme okolo seba veľa priateľov, ľudí, ktorí nám rozumejú a sú ochotní pomáhať. Dôkazom toho je Cena primátora Komárna za prínos v oblasti hospodárstva, kultúry a vedy. ZPMP v Komárne prevzalo toto ocenenie koncom apríla 2010.

Mgr. Mária Múčková | ZPMP v Komárne

Denník z Banskej Bystrice

Bláznenie na snehu

Deň bol síce pochmúrny a nebo zamračené, ale nám, ktorí sme sa ráno ocitli vo vláčiku smer Selce – Čachovo, bolo veselo. Tešili sme sa na to, ako sa vybláznime na sánkach, lopároch a na guľovačke. Všetci spolu. Zamestnanci, klienti, jednoducho paráda. Rozhýbali sme telá, vyčistili hlavu, doplnili radosť a strávili sme spolu krásny deň plný zážitkov a dojmov.

Župné leto

28. mája 2009 bola na Námestí SNP v Banskej Bystrici v rámci II. ročníka podujatia nazvaného Župné leto otvorená letná turistická sezóna. Na tomto podujatí sme dostali priestor aj my na prezentáciu nášho DSS PRAMEŇ a našej šikovnosti. Jej výsledkom sú rôzne výrobky z hliny, tkanín, papiera a pod. Pristavilo sa pri nás veľa ľudí. Rozprávali sa s nami a obdivovali plody našej práce.

Radosť z pohybu, radosť z maličkostí

To bol názov workshopu, ktorý pre nás zrealizovali členovia divadla Tiché iskry a tým nám umožnili preniknúť do tajov umenia. Spoločnou umeleckou a divadelnou tvorbou sme si spestrili a spríjemnili deň a navzájom sme sa obohatili.

Veronika Minková | ZPMP pri DSS PRAMEŇ Banská Bystrica

Zo života miestnych združení

Podporované bývanie v Malackách

Naša činnosť bola aj v roku 2009 zameraná na pomoc a podporu ľudí s mentálnym postihnutím a vytváranie podmienok na ich všestrannú integráciu do spoločnosti. Celý rok 2009 prebiehal predovšetkým v znamení príprav na zriadenie podporovaného bývania.
Na začiatku roka sme sa venovali vyhodnoteniu dotazníkov o podporovanom bývaní, ktoré rodičia a ich deti s postihnutím vyplňovali v závere roka 2008. Vo februári sme navštívili Mestský úrad v Malackách a stretli sme sa s primátorom mesta. Hovorili sme o priestoroch pre poskytovanie služby podporovaného bývania. Súčasne sa Svitanie zapojilo do grantového programu Nadácie Orange Prekročme spolu bariéry podaním projektu s názvom Príprava na podporované bývanie v Malackách. Projekt bol úspešný a podporený. Prebiehal od mája do septembra 2009. Realizovaný bol v spolupráci s n. o. Vstúpte, Malacky a Radou pre poradenstvo v sociálnej práci v Bratislave a v Malackách. Tento projekt je jedným z najvýznamnejších konkrétnych krokov na ceste k podporovanému bývaniu v Malackách.
Prechod mladých ľudí s postihnutím do podporovaného bývania, teda do samostatného bývania bez rodičov, je postupný proces a vyžaduje patričnú prípravu a tréning. Počas projektu sa konali aktivity, ktoré mali podporiť u členov cieľovej skupiny získavanie manuálnej zručnosti pri každodenných praktických zručnostiach, rozvoj sociálnych zručností a návykov potrebných pre samostatný život, rozvoj osobnosti a aktívnej účasti na rozhodovaní o svojom živote, zvyšovanie sebavedomia a nezávislosti, zvyšovanie kvality života v oblasti bývania. Cieľom je prehĺbenie inklúzie a zaradenie sa do komunity obyvateľov mesta.
Tieto aktivity sa uskutočňovali od júna do septembra v dopoludňajších hodinách pre klientov n. o. Vstúpte a v popoludňajších hodinách dvakrát do týždňa pre „externých“ – klientov Domu Svitania, žiakov praktickej školy a zamestnaných klientov. Boli vypracovávané aktuálne týždenné plány.
Podľa plánu komunitných sedení sa klienti a tréneri projektu venovali témam, napr. ako si predstavujem svoj byt, zariadenie, svojho spolubývajúceho, čo očakávam od bytového asistenta, príde návšteva, susedské vzťahy – čo

očakávam od podporovaného bývania, pocity, obavy a pod.
Klienti cieľovej skupiny, ich rodičia, tréneri a dobrovoľníci projektu sa zúčastnili exkurzie do troch zariadení podporovaného bývania: Lepší svet, n. o., v Bratislave, ZPMP v SR na Hanulovej ul. v Bratislave a v Agentúre podporovaných služieb, n. o., v Žiline.

Ako výstupy celého projektu možno uviesť:
1. Vypracovanie výstupných listov z tréningových aktivít – po oficiálnom ukončení aktivít dňom 30. 9. 2009 si klienti – členovia cieľovej skupiny v spolupráci so svojimi trénermi vypracovali výstupný list. V ňom graficky znázornili úroveň ovládania jednotlivých činností – ako to bolo v máji na začiatku projektu a ako to je teraz po ukončení. Sami sa mohli zhodnotiť a uvedomiť si, v čom sa zlepšili a v čom sa ešte musia zlepšovať. Tréneri im pomohli posúdiť úroveň ovládania bežných domácich prác a narábania s peniazmi a tiež aj trénovaných sociálnych aktivít. Tento výstupný list predstavuje aj individuálny tréningový plán na najbližšie obdobie pre každého člena cieľovej skupiny.
2. Príprava a vydanie Kuchárskej knihy pre nás – je zostavená z receptov, ktoré sa členovia cieľovej skupiny učili variť. Vydali sme 30 ks tejto brožúry.
3. Záverečné stretnutie rodičov – 29. 9. 2009
Na záverečnom stretnutí rodičov, klientov, trénerov a supervízorky sme mohli spoločne skonštatovať, že ciele vytýčené na začiatku realizácie projektu, sa nám darilo napĺňať. Aj rodičia potvrdili, že klienti urobili v mnohých činnostiach pokrok. Zároveň sme sa zhodli na tom, že v týchto aktivitách je potrebné pokračovať v zariadeniach i doma.
4. Projekt bol prezentovaný na 2. fóre poskytovateľov sociálnych služieb dňa 23. 10. 2009 v Bratislave na Úrade Bratislavského samosprávneho kraja.
5. Aktivity projektu pokračujú. Na záverečnom stretnutí rodičov, klientov a trénerov projektu všetci vyjadrili presvedčenie, že aktivity projektu nesmú skončiť, že v rozbehnutom tréningu treba pokračovať. Je dôležité členom cieľovej skupiny vysvetľovať potrebu ďalšieho učenia sa, čo vedie k ich väčšej samostatnosti a nezávislosti v podporovanom bývaní. Klienti budú určite siahať po Kuchárskej knihe pre nás a variť podľa nej, takže budú trénovať i doma.
V budúcich mesiacoch čakajú Svitanie rokovania na Mestskom úrade v Malackách. Bude sa uchádzať o prenájom niektorých bytov v zóne Jánošíkova II. na účely zriadenia podporovaného bývania.
O úspešnosti nášho projektu svedčí aj fakt, že bol vybraný ako najlepší projekt roka 2009 Nadácie Orange v sociálnej oblasti a bol odmenený finančným darom.

K ďalším významným aktivitám roka 2009 patrila naša účasť na tradičnom Dni krivých zrkadiel 12. júna. Svitanie sa zapojilo už po tretíkrát. Vydali sme nové plagáty o združení, ktoré boli umiestnené v niektorých inštitúciách a obchodoch. Klienti Vstúpte pomáhali pri výrobe zrkadielok – symbolu tohto dňa. Program bol sústredený do Vstúpte, n. o., v Malackách. Prichádzali predovšetkým žiaci a študenti malackých základných škôl a gymnázií. Na ekoploche Vstúpte bola pre nich pripravená zaujímavá súťaž v poznávaní rastlín a živočíchov.
Z ďalších zaujímavých akcií možno spomenúť napr. turistický pochod zo Sološnice, prednášku p. Bartošovej z Okresného úradu sociálnych vecí a rodiny o novom zákone o sociálnych službách, celodenný výlet do rakúskeho Schlosshofu, prijatie p. Inge Dohmwirth z Nemecka, účasť na plaveckých pretekoch BSK v Bratislave, VII. Benefičný koncert Svitania v Kultúrnom domčeku v Malackách v novembri 2009. Rok 2010 sme začali tanečnou prípravou pod vedením p. Cizmaziovej a tanečnou prípravou v Národnom integračnom centre v Bratislave a činnosťami skupiny sebaobhajcov, k čomu patrí aj celoročné zaškoľovanie líderiek novej skupiny sebaobhajcov v Malackách.

Ing. Iveta Hlavenková, CSc. | Svitania – ZPMP Malacky

Koniec jedného slova

Čo si o tom myslíte?

Spread the Word to End the Word (do slovenčiny prekladané ako "Ukončenie používania slova Retard ™") je iniciatíva hnutia Špeciálnych Olympiád a Best Buddies International, ako aj ďalších podporovateľov tejto myšlienky, ktorá má za cieľ zvýšiť povedomie spoločnosti o dehumanizujúcom a zraňujúcom účinku slov retard a retardovaný. Zároveň podporuje ľudí k prísľubu, že prestanú používať tieto slová. Kampaň vytvorená mladými ľuďmi je určená školským organizáciám a spoločenstvám a je zameraná na zhromažďovanie prísľubov podpory. „Ideovými vodcami“ kampane sú vysokoškolskí študenti – Soeren Palumbo a Tim Shriver, ale i ďalší mladí ľudia, športovci hnutia Špeciálnych Olympiád a partneri združenia Best Buddies International.
Čo si predstaviť pod zhromažďovaním prísľubov? Na oficiálnej stránke iniciatívy „Spread the Word to End the Word“ máte na výber minimálne dve možnosti. Ak si po kliknutí na www.r-word.org prajete vyjadriť svoju podporu, môžete svoj prísľub, že prestanete tieto slová používať, napísať na diskusné fórum. Vedúci mládežníckych skupín sa snažia presvedčiť občanov, aby sa zjednotili a podporili ich záväzok na stránke s cieľom dosiahnuť 100.000 prísľubov.
Šíriť dobrú myšlienku však môžete aj tak, že zverejníte výzvu na váš facebook profil, www stránku, alebo ju rozpošlete e-mailom medzi svojich priateľov. V neposlednom, a nemenej zaujímavom rade, si môžete zakúpiť darčekové predmety či predmety dennej spotreby s logom kampane a nápismi šíriacimi myšlienky tolerancie a akceptácie.
Väčšina „offline“ aktivít tejto je každoročne sústredená v mesiaci marec, ale ľudia po celom svete môžu napomôcť šíreniu osvety vo svojich komunitách práve pomocou spomenutých online aplikácií.
Hovorcom kampane za zastavenie používania slov retard či retardovaný, je populárny americký herec John C. McGinley. Na podporu iniciatívy nahovoril video, v ktorom okrem iného hovorí: „Keď počujeme slovo retard či retardovaný, znie to, akoby ľudia s mentálnym postihnutím a tí, ktorí ich milujú, boli menej hodnotnými členmi spoločnosti. Práve preto sa na vás obraciame s prosbou, aby ste nám pomohli.“ Video je v angličtine a pohodlne ho nájdete kliknutím na oficiálnu stránku kampane. McGinley je aj autorom nasledujúceho výroku: „Verím, že väčšina z nás sú v zásade dobrí ľudia, len si nie sú vedomí, že slovo je útok, a že to bolí.“
Rešpektujúci a inkluzívny jazyk - teda taký, ktorý vyjadruje rešpekt a podporuje inklúziu - je základom pre všetky hnutia bojujúce za dôstojnosť a ľudský prístup k ľuďom s mentálnym postihnutím. Mnoho ľudí stále nerozoznáva zraňujúci, dehumanizujúci a exkluzívny účinok používania slov retard či retardovaný. Je preto najvyšší čas riešiť tento stav a zvýšiť povedomie o zraňujúcom účinku týchto slov.
Na Slovensku sa do tejto výzvy môžu zapojiť všetky inštitúcie, ktoré pracujú s ľuďmi s mentálnym postihnutím - špeciálne základné školy, odborné učilištia, športové kluby, domovy sociálnych služieb a pod., ako aj klasické základne školy, stredné a vysoké školy a všetci individuálni prívrženci tejto myšlienky. Stačí si kliknúť na oficiálnu stránku kampane a pripojiť sa.

Podľa www.r-word.org spracovala **Bc. Miroslava Vávrová**

Rozhovor s Patríciou Garajovou Jarjabkovou

Patríciu Garajovú Jarjabkovú vám, milí čitatelia, iste netreba zvlášť predstavovať. Nielenže ju poznáme z televíznej obrazovky, ale máme možnosť sa s ňou stretávať aj na rôznych akciách a aktivitách ZPMP v SR. Najbližšie Paťu stretneme na Dni krivých zrkadiel v Bratislave. Patrícia Garajová Jarjabková nedávno získala Cenu primátora mesta Bratislavy Andreja Ďurkovského za pomoc a podporu chorým a hendikepovaným deťom a dospelým. Gratulujeme!

ZPMP v SR

Aké boli vaše prvé kontakty so združením? Čo vás oslovilo k tomu, aby ste sa stala členom?
Myslím, že to bolo v roku 1990 alebo 91, kedy som sa na medzinárodnej konferencii zoznámila s Linn Barbour. Viedla tanečný kurz a veľmi sa mi páčila jej práca s ľuďmi s hendikepom. Chcela som, aby prišla aj na Slovensko, a tak sme prostredníctvom ZPMP zorganizovali dvojtýždňový pobyt pre klientov z celoročných zariadení v Stupave. Dva týždne sme tancovali, komunikovali, hrali sa a prežívali radosť, veľmi silné zážitky prijímania, odovzdávania a spoločného objavovania. Bolo to niečo neuveriteľné, pustili sme sa do toho s Adou Pekárovou, veľmi jej za to ďakujem, prizvali sme ľudí ako Soňa Holúbková a ja som tam zažila asi najsilnejší zážitkový pobyt. To bol jeden z prvých kontaktov, takých ozajstných.

V roku 2009 ste boli prvýkrát zvolená ako členka Predsedníctva ZPMP v SR. Aké myšlienky vám vtedy behali hlavou?
Neviem celkom, aké vtedy, ale teraz mi často beží, že by bolo úžasné, keby sme sa raz všetci z celého ZPMP v SR mohli stretnúť niekde na zelenej lúke, rozprávať sa, spoznávať sa, odovzdávať si nápady, radosti a tak.

Kde vidíte najsilnejšie stránky ZPMP v SR a kde jeho slabiny?
Som rada, že v ZPMP je veľa mladých ľudí, ľudí, ktorí sa chcú stretávať s našimi deckami, ak to tak môžem povedať, lebo s nimi chcú pracovať, ťahajú ich, posúvajú aj nás, inšpirujú, učia. Je úžasné, že združenie je akceptované a jeho názory rešpektované aj v rámci legislatívy, náš hlas je dôležitý pri okrúhlych stoloch a rokovaniach s vládou, s ministerstvom. Je to o dlhej ceste, ktorá sa asi nikdy neskončí. A preto na druhej strane stále hľadám spôsob, ako dať o tejto možnosti pomoci správu rodičom, ktorí práve teraz stoja nad diagnózou od lekárov, že ich dieťatko je iné, je mentálne retardované. Naozaj, ešte aj dnes to takto povedia rodičom a tí hľadajú informácie – ale v ZPMP nájdu aj ľudí – a pýtať sa ľudí je myslím lepšie, ako hľadať odpovede iba z internetu.

Ktorá aktivita ZPMP v SR (súčasná či minulá) vo vás najviac zarezonovala – pri ktorej ste si povedali „Paráda!"?
Tých akcií je veľa – ale najviac vždy rezonujú tie, kde sme zrazu zaintegrovaní do prostredia, ktoré nás dovtedy vnímalo inak a náhle nás objaví – a ja cítim pocit uznania pre týchto našich ľudí... Napr. Výtvarný salón pred rokmi v Slovenskej sporiteľni či na MPSVR SR, Deň krivých zrkadiel, keď veľkorysý zmrzlinár pozval na kopček zmrzliny všetkých ľudí s mentálnym postihnutím, zrazu aká to bola výhoda!

Ako hodnotí vašu aktivitu v združení dcéra Miška?
Teší sa, keď v tom, čo chystáme, bude dobrý program, dobré kapely, rada sa aj jej pýtam na názor, na to, koho by tam rada videla... Nech mi poradí jej tipy a jej zaujímavých účinkujúcich, a teda radšej účinkujúcich ako účinkujúce. Veľmi túžim, aby sa dala nahovoriť na moderovanie, aby sme sa stali takou moderátorskou dvojicou.

ŽIVOT PRED KAMEROU

Snívali ste v detstve o práci moderátorky?
Vôbec nie, chcela som byť učiteľka, vždy som sa hrala s bábikami na školu, dávala som im úlohy, ktoré som za ne písala, také vlnovky, lebo som ešte písať nevedela. U starej mamy som si všetky bábiky posadila na starý diván a tam som ich prísne vyučovala.

Len nedávno ste získali ocenenie Osobnosť mesta Bratislava. Aký to bol pocit? Čo pre vás takéto ocenenia znamenajú?
Nuž, bolo to prekvapenie – Cena primátora za podporu a aktivity pre ľudí s hendikepom, to je pre mňa ako Bratislavčanku veľké ocenenie. Vnímam to ako signál, že mesto o nás vie, že nás akceptuje, sme jeho súčasťou a podporuje nás. Ja som mala šťastie, že som pri tých výnimočných akciách bola, že som mohla pomôcť ako jedna z mnohých. A samotná cena je krásna – malá bronzová soška Rytiera Rolanda, rada sa naňho pozerám. Mám ho nad pracovným stolom, stojí tam a pozerá sa pokojne do budúcna.

Priznajte sa nám, použili ste niekedy svoje známe meno na získanie nejakej výhody?
Hííí, to mám prezrádzať? Nuž musím povedať, že teraz pri príprave kampane pre ZPMP som často využila svoje meno, to, že som známa, aby sme sa dostali na rokovania do rozhlasu, do televízií, aby sme mali možno trochu lepšie možnosti na začiatku komunikácie. Ale prosím, nikomu to nehovorte...

Aj vašou odvahou bojovať verejne za práva ľudí s mentálnym postihnutím ste si u širokej verejnosti vyslúžili obdiv. Čo vás najviac ženie vpred a nedovolí vám zastať?
Krivda, nešťastie iných, zlé podmienky a... viete, ja som podľa čínskeho horoskopu pes a ten vždy bojuje za slabších, pomáha, jednoducho mi to nedá.

ŽIVOT ZA KAMEROU

Doba je dnes rýchla. Načerpať z času na čas nové sily je nevyhnutné. Kde a ako najradšej relaxujete?
Teraz je skvelým relaxom bicykel. Minule sme zažili nádherný výlet do Hainburgu. Išla som tam s Miškou a Ondrom. Po prvý raz sme sa takto vybrali a ja som mala pocit ako taká sliepočka, ktorá si prvý raz vyvedie svoje kuriatka do sveta. Bála som sa o Mišku, ako to zvládne, hovorili sme si, že pokiaľ dôjdeme, potiaľ dôjdeme a ona to prešla celé. Doteraz som na ňu taká hrdá, akoby mala olympijskú medailu.

Je nejaké motto, ktorého sa vo svojom živote pridržate?
Hovorím si, že všetko je tak, ako má byť.

Pre mnohých ľudí, ktorí vás poznajú, ste večným zdrojom inšpirácie, nápadov, energie. Kto inšpiruje či nabíja energiou vás?
Ono je to asi vzájomné. Ja rada žijem, mám rada ľudí a slnko a všetko okolo...

FANTÁZIE

Je niečo, o čom snívate, no zatiaľ ste ešte nevyskúšali?
Cestovať taký mesiac s mojou rodinou karavanom po Európe, to by som si rada vyskúšala.

Blíži sa Deň krivých zrkadiel. Tak ako po iné roky, aj tentoraz budete v Bratislave moderovať.
Áno, už sa na to teším a tentoraz to bude o **10:00 dopoludnia**. 12. jún je tento rok sobota, tak som sama zvedavá, koľko nás príde, ešte k tomu sú aj voľby, ale práve! – odvoľme a potom si už len robme radosť! Vždy túžim po tom, aby sme celé staré mesto „obsadili" alebo lepšie povedané „vyzdobili" našimi deckami, malými, veľkými, vozíčkovými či nevozíčkovými, aby sme sa pekne obliekli a spravili si sviatok, sedeli v cukrárňach, chodili po námestiach, aby sme si mohli povedať, že toto je náš deň a urobme si radosť! Darujme si toho 12. júna stretnutia, úsmevy, rozprávajme sa. Podporme sa. **Od 17. hodiny v Divadle Aréna** pokračuje náš deň predajom originálov z chránených dielní a večer koncertom. Tam sa vybláznime s Gladiatorom a potom spolu s Janou Kirschner, ktorá nám tiež zaspieva, odštartujeme našu novú kampaň. Prvý raz predstavíme obrazový spot, premietneme si k nemu krátky film, ako to celé vznikalo a zatlieskame našim hercom, režisérom a tvorcom. Čím viac nás tam bude, tým väčšia energia z nás vyštartuje do sveta okolo. Veľmi sa na to celé teším a veľmi si uvedomujem, aké je dôležité, aby sme sa tam stretli. Príďte.

Ďakujem za rozhovor **Bc. Miroslava Vávrová**

Aktuálne z Republikovej centrály ZPMP v SR

Za nami je už takmer polovica roku 2010 a my sme sa podujali zhodnotiť našu činnosť. Na Republikovej centrále združenia je v súčasnosti živo – pripravujeme spustenie veľkej kampane za dôstojný život ľudí s mentálnym postihnutím, a nie je to veru jednoduché. O tom, čo kampaň prinesie a na čo sa tešiť, ste sa už v našom časopise mohli dočítať. Predstavujeme ďalšie dôležité míľniky tohtoročnej aktivity na republikovej centrále.

Projekt **Sebaobhajovanie je pre nich šancou 2** sa v marci 2010 „preklopil" do svojej druhej polovice. Spolu s členmi nových skupín sebaobhajcov (vďaka projektu vznikli v Malackách, Trnave a vo Vranove nad Topľou) a ich asistentmi sme sa vybrali tento úspech osláviť na víkendový pobyt do hotela Biela medvedica v Bystrej. Tri dni sme relaxovali, ale i rozširovali svoje obzory na stretnutiach sebaobhajcov zameraných na ľudské práva. Ani po návrate z pobytu sebaobhajcovia nezaháľali. Už dlhšie prebieha rekonštrukcia webovej stránky www.sebaobhajovanie.sk, ktorej cieľom je priblížiť ju čo najviac svojej cieľovej skupine – ľuďom s mentálnym postihnutím. Naším cieľom je, aby stránka nebola len plná užitočných informácií v ľahko-čitateľnom štýle, ale aby bola tiež priestorom na kreatívnu tvorbu a vyjadrenie sa samotných sebaobhajcov. Teda, aby to nebola len stránka pre nich, ale stránka nimi vytvorená. Či sa nám toto predsavzatie podarilo naplniť, môžete posúdiť sami. Tieto aktivity sa uskutočnili vďaka podpore z Fondu Hodina deťom, ktorý zriadila a spravuje Nadácia pre deti Slovenska.

Nadácia pre deti Slovenska stojí aj za ďalším zaujímavým projektom, ktorý v priestoroch republikovej centrály realizujeme od konca apríla 2010. Jeho názov je zároveň názvom vzdelávacieho kurzu – **Tajomstvo mojej peňaženky**. Spolu s jedenástimi účastníkmi kurzu skúmame tajomstvá peňazí a hospodárenia s nimi. O tom, na čo zaujímavé sme počas kurzu narazili, budeme informovať všetkých aj na vyššie spomínanej webovej stránke.

V rámci projektu **Spoločne proti diskriminácii ľudí s mentálnym postihnutím** pokračujeme s organizovaním vzdelávacích seminárov pre rodičov a členov miestnych združení, ako aj ľudí s mentálnym postihnutím, sebaobhajcov. Koncom januára sme usporiadali **celoslovenský seminár so zahraničnou účasťou.** V hoteli Médium v Bratislave sa stretli rodičia, odborníci i ľudia s mentálnym postihnutím, aby si vypočuli zaujímavé prednášky domácich i zahraničných lektorov. Prítomní sa mali možnosť dozvedieť, aký význam pre život ľudí s mentálnym postihnutím a ich rodiny má Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ako prebieha(l) proces jeho ratifikácie a implementácie v Európe a vo svete.
V prvých mesiacoch roku 2010 sme tiež vycestovali do siedmych regiónov Slovenska a navštívili mestá **Trnava, Poprad, Banská Bystrica, Nitra, Bratislava, Trenčín a Gelnica**, aby sme diskusiou o Dohovore s rodinami a členmi miestnych združení podporili myšlienku opatrovníckej reformy.

Bc. Miroslava Vávrová

Naše aktivity

Opatrovnícka reforma a jej dopad na zmenu Občianskeho zákonníka

O opatrovníckej reforme sa živo diskutovalo predovšetkým počas stretnutia pri **okrúhlom stole** na tému Opatrovnícka reforma a jej dopad na zmenu Občianskeho zákonníka, ktorý sa v Bratislave uskutočnil **26. marca 2010**. Potešujúcim faktom je, že okrem členov Koalície pre zmenu sa okrúhleho stola zúčastnili aj zamestnanci Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Celkovo sa podujatia zúčastnilo 23 osôb.
Prioritnou témou diskusie pri okrúhlom stole bolo prezentovanie a prediskutovanie návrhov zmien v texte Občianskeho zákonníka vedúcich k reforme opatrovníctva. Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR v spolupráci s The Mental Disability Advocacy Center vypracovalo základné východiská a návrhy zmien a znení jednotlivých paragrafov, ktoré sa týkajú opatrovníctva.
Východiská a návrhy znení boli prezentované počas okrúhleho stola a k ich jednotlivým zneniam prebiehala diskusia a pripomienkovanie zo strany účastníkov. Na základe diskusie a po zapracovaní pripomienok je navrhované znenie relevantných paragrafov Občianskeho zákonníka nasledovné:

Výsledky analýzy sú zhrnuté do bodov nevyhnutnej reformy občianskeho súdneho konania o spôsobilosti na právne úkony, ktorej prijatie má opodstatnenie do rozsiahlejšej a komplexnejšej reformy občianskeho súdneho poriadku, ktorá by mala byť vypracovaná v dôsledku ratifikácie Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím Slovenskou republikou:

Pracovná verzia modelu procesných garancií súdneho konania zaručujúcich posúdenie „skutočných schopností osoby", pripravená na predloženie Ministerstvu spravodlivosti SR k novele Občianskeho súdneho poriadku.

Konanie o spôsobilosti na právne úkony § 186
(1) V ustanovení § 186 ods. 1 sa navrhuje zmeniť vymedzenie subjektov oprávnených podať návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony. Navrhujeme doplniť toto vymedzenie: „podať osoba obmedzená alebo pozbavená spôsobilosti na právne úkony, jej blízka osoba alebo opatrovník, štátny orgán, poskytovateľ sociálnych služieb a poskytovateľ zdravotníckej starostlivosti. Ak návrh na začatie konania podá poskytovateľ sociálnych služieb alebo poskytovateľ zdravotníckej starostlivosti, je povinný bez zbytočného odkladu písomne informovať o podanom návrhu niekoho z osôb blízkych tomu, o koho spôsobilosti sa bude konať. Navrhovateľ je účastníkom konania."
V súčasnom znení zákon výslovne neuvádza, kto je oprávnený podať návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony. Zákon sa upokojuje s tým, že určuje, že návrh môže podať tiež zdravotnícke zariadenie (§ 186 ods. 1 o.s.p.). Má sa tak za to, že konanie je možné začať akoukoľvek stranou, ktorej právne záujmy môžu byť dotknuté. Dokonca z judikatúry je možné odvodiť ešte extenzívnejší výklad, podľa ktorého môže byť navrhovateľom v podstate ktokoľvek.[1]
Okrem toho je možné konanie začať i bez návrhu, napr. na základe podnetu, pretože sa jedná o konanie nesporové.

Okruh možných navrhovateľov tak nie je vymedzený dostatočne určito, výklad tohto ustanovenia chápe okruh možných navrhovateľov príliš široko. To má dopad na určitú nejednoznačnosť a nezrozumiteľnosť zákonnej úpravy začatia konania, ktoré sa dotýka základných práv a slobôd ľudí s postihnutím a rovnako znižuje štandard ochrany ľudí s postihnutím, pretože ich nechráni pred neodôvodnenými začatím konania o spôsobilosti na právne úkony.[2]

Z toho dôvodu navrhujeme upraviť okruh subjektov oprávnených podať návrh na začatie konania tak, ako je vyššie uvedené. Toto vymedzenie pokrýva subjekty, ktoré vo väčšine prípadov návrhy podávajú a ktoré majú záujem na ochrane človeka s postihnutím. Nová terminológia reaguje na prijatie zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákona č. 448/2008 Z.z., o sociálnych službách. O tom, že bol podaný návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony zo strany poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckeho zariadenia sa rodinní príslušníci nemajú možnosť dozvedieť. Nikto nemá povinnosť ich o tom informovať, preto sa navrhuje aby o podaní návrhu na začatie konania bola podaná písomná správa.

(2) V ustanovení § 186 ods. 1 sa navrhuje vypustiť veta: „aj zdravotnícke zariadenie, ktoré je v takom prípade účastníkom konania."
Tento návrh nadväzuje na vyššie uvedené. Pojem zdravotnícke zariadenie náš právny poriadok nepozná. Zdravotnícke služby poskytujú poskytovatelia zdravotnej starostlivosti podľa zákona č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti. Sociálne služby poskytujú poskytovatelia sociálnych služieb podľa zákona č. 448/2008 Z.z. o sociálnych službách. Poskytovateľ sociálnych služieb nie je zdravotníckym zariadením. Takáto charakteristika odporuje základným zásadám zákona o sociálnych službách (§ 2).

(3) Navrhujeme nahradiť odsek tretí ustanovenia § 186 o.s.p. týmto znením: „Bez odkladu po začatí konania poučí súd vyšetrovaného o priebehu konania a jeho procesných právach a povinnostiach. Najmä o jeho práve zvoliť si zástupcu pre konanie, navrhovať dôkazy a vyjadrovať sa k jednotlivým dôkazom. Súd zvolí takú formu písomného poučenia, aby vyšetrovaný poučeniu porozumel."
Prvá veta platného znenia § 186 ods. 3 o.s.p., že návrh na vrátenie spôsobilosti na právne úkony môže podať i ten, kto bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony, je nadbytočná s ohľadom na navrhované znenie § 186 ods. 1 o.s.p. Možnosť odobrať právo vyšetrovanému podať návrh na začatie konania až na dobu jedného roku je neprimerane reštriktívna. Obmedzenie alebo pozbavenie spôsobilosti na právne úkony je veľmi závažným zásahom do práv a slobôd človeka, preto sa takéto obmedzenie javí ako neprimerané sledovanému cieľu, t.j. efektívnemu súdnemu konaniu.
Navrhujeme nahradiť odsek tretí ustanovenia § 186 o.s.p. procesnou povinnosťou súdu poučiť po začatí konania vyšetrovaného človeka o priebehu konania a jeho procesných právach a povinnostiach (obecná poučovacia povinnosť podľa § 5 o.s.p. nie je dotknutá). Najmä o a) práve zvoliť si zástupcu pre konanie, b) navrhovať dôkazy a vyjadrovať sa k jednotlivým dôkazom. Vyšetrovaný musí byť poučený o svojich právach a povinnostiach v konaní, ktorého má byť aktívnym účastníkom. Cieľom poučenia je, aby nedochádzalo k situáciám, že poučenie sa nedostane tým vyšetrovaným osobám, ktoré objektívne sú schopné poučeniu porozumieť. Vzhľadom na to, že súd nevie objektívne rozlíšiť, kto je schopný poučeniu porozumieť a kto nie, je potrebné poučovať všetkých vyšetrovaných.
Ad a) Poučenie o práve zvoliť si zástupcu nadväzuje na ustanovenie § 187 ods. 1 o.s.p. Vyšetrovaný si môže zvoliť zástupcu pre konanie. Pokiaľ si ho nezvolí, napríklad aj z dôvodu neschopnosti takej voľby, súd mu ustanoví zástupcu z radov advokátom.
Ad b) Poučenie smeruje aj k možnosti aktívneho zapojenia vyšetrovaného človeka do konania. Vyšetrovaný človek je účastníkom konania, má právo predkladať dôkazy a vyjadrovať sa k dôkazom. O tomto by mal byť poučený.
Veľmi dôležitá je forma poučenia a doba poučenia. Poučenie by malo nasledovať ihneď po začatí konania, malo by byť písomné a v takej forme, aby poučeniu vyšetrovaný porozumel. Toto pravidlo je možné dovodiť zo zásady č. 11 ods. 2 Odporúčania Výboru ministrov Rady Európy R(99) 4 o zásadách právnej ochrany dospelých nespôsobilých osôb.

§ 187
(4) V ustanovení § 187 ods. 1 o.s.p. navrhujeme nahradiť slovo „Tomu" slovom „Ten" a doplniť v prvej vete za čiarku: „je oprávnený nechať sa zastupovať zástupcom, ktorého si zvolí." V druhej vete doplniť na začiatok vety: „Pokiaľ si zástupcu nezvolí", ďalej v strede vety pred slovo opatrovníka

doplniť „vždy“ a na koniec vety: „z radov advokátov podľa § 30 a 31 tohto zákona“.
Princíp autonómie človeka s postihnutím a právo na sebaurčenie sa premieta aj v zdôraznení rovnakého postavenia ako účastníka konania. Jedným z prejavov je aj právo zvoliť si zástupcu v konaní o spôsobilosti na právne úkony. O tomto práve je vyšetrovaný poučený. Nakoľko sa jedná o špecifické nesporové konanie, ktoré sa veľmi dotýka základných práv a slobôd ľudí s postihnutím, je na mieste, aby vyšetrovaný človek mal kvalifikovaného zástupcu v prípade, že z nejakého dôvodu, napr. že nie je toho schopný, si sám zástupcu nezvolí. V takom prípade mu ustanoví súd procesného opatrovníka z radov advokátov.
Právo na právnu pomoc je jedným z aspektov práva na spravodlivé konanie. Nesmie pritom ísť o formálne zastupovanie, ale o zastupovanie skutočne efektívne. Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva vyplýva, že v prípadoch, keď zákon vyžaduje právne zastúpenie, tak toto musí byť efektívne (Pereira proti Portugalsku; Czekalla proti Portugalsku).[3]

Súdom ustanovený kolízny opatrovník toho, o koho spôsobilosti sa rozhoduje, nie je dostatočnou garanciou ochrany pre účastníka konania. Kolízny opatrovník veľakrát nepozná človeka s postihnutím, ktorého zastupuje. Preto sa javí efektívnejšia pomoc ustanoviť za zástupcu advokáta ex offo, čím sa ukladá aj štátu povinnosť hradiť trovy tohto právneho zastúpenia.

(5) Navrhujeme vypustiť prvú vetu ustanovenia § 187 ods. 2 o.s.p. a nahradiť ju týmto znením: „Súd vynaloží potrebné úsilie, aby zistil názor vyšetrovaného, a to i za použitia takého spôsobu dorozumievania, ktorý si tento účastník zvolil. Súd sa vždy osobne zoznámi s vyšetrovaným a spôsobom jeho života.“
Európsky súd pre ľudské práva ostro kritizoval z hľadiska práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv) nevypočutie vyšetrovaných ľudí v konaní o spôsobilosti na právne úkony (Shtukaturov proti Rusku)[4]
V prelomovom rozhodnutí Shtukaturov proti Rusku sťažovateľovi nebola vôbec poskytnutá možnosť zúčastniť sa osobne konania o spôsobilosti na právne úkony, obdobne ako je tomu vo veľa prípadoch v praxi slovenských súdov. Európsky súd dospel k záveru, že s ohľadom na dôsledky, ktoré konanie o spôsobilosti na právne úkony pre sťažovateľa malo, bola jeho účasť nutná, a to nielen preto, aby mohol pred súdom vystupovať, ale taktiež z toho dôvodu, aby si súd mohol osobne vytvoriť názor na jeho spôsobilosť a schopnosti. Súd konštatoval porušenie práva na spravodlivý proces.
Vzhľadom na to, že ruská procesná úprava je veľmi podobná slovenskej úprave, je veľmi pravdepodobné, že pokiaľ by došlo k nevypočutiu vyšetrovaného človeka v konaní o spôsobilosti na právne úkony, a ten by sa obrátil so sťažnosťou na Európsky súd pre ľudské práva, súd by konštatoval porušenie jeho práva na spravodlivý proces. Preto navrhujeme, aby došlo k zosúladeniu súčasnej právnej úpravy s aktuálnou judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva. Procesné práva vyšetrovaného – účastníka konania o spôsobilosti na právne úkony – garantuje čl. 13 ods. 1 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Toto ustanovenie zaväzuje štáty, aby prijali také právne úpravy, ktorých cieľom by bolo uľahčiť účinné plnenie úlohy účastníkov súdneho konania. Faktické vylúčenie človeka s postihnutím zo súdneho procesu by bolo v rozpore s týmto ustanovením.
S ohľadom na rozhodnutie vo veci Shtukaturov proti Rusku navrhujeme, aby súd bol povinný vynaložiť potrebné úsilie na zistenie názoru vyšetrovaného. Tento názor môže zistiť najmä na pojednávaní, ku ktorému musí byť vyšetrovaný predvolaný, alebo priamo v prirodzenom prostredí vyšetrovaného. Veľmi dôležitý je spôsob dorozumievania medzi súdom a človekom s postihnutím. Komunikácia by mala byť vždy založená na vzájomnej interakcii obidvoch strán komunikácie, čo predpokladá, že súd prispôsobí spôsob dorozumievania požiadavke vyšetrovaného. Takýto postup vyžaduje princíp primeraných úprav (reasonable accomodation), ktorý je jedným zo základných princípov Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (čl. 2 Dohovoru), rovnako vyplýva aj z právne teoretickej koncepcie tzv. právnej terapie (therapeuthic jurisprudence)[5]

Pokiaľ výsluch nie je možný, napríklad pre zlý zdravotný stav vyšetrovaného, je súd povinný sa vždy osobne zoznámiť s vyšetrovaným a so spôsobom jeho života. Účelom je, aby si súd vytvoril objektívny názor na základe vlastnej vyšetrovacej činnosti.

(6) V ustanovení § 187 ods. 3 o.s.p. navrhujeme vypustiť druhú vetu, ktorá znie: „Na návrh znalca môže súd nariadiť, aby vyšetrovaný bol po čas najviac troch mesiacov vyšetrovaný v zdravotníckom zariadení, ak je to nevyhnutne potrebné na vyšetrenie zdravotného stavu.“
Podľa judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva môže postup spočívajúci v pozbavení osobnej slobody za účelom vyšetrenia duševného stavu ľahko založiť porušenie práva na osobnú slobodu garantovaného v čl. 5 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv. A to za predpokladu, že takéto pozbavenie osobnej slobody trvá dlhšie, než je nutné pre samotné vyšetrenie[6], alebo ak dôležitosť vykonania okamžitého vyšetrenia v demokratickej spoločnosti nie je primeraná právu na slobodu[7]. Je oprávnené sa domnievať, že v súčasnej právnej úprave formulované oprávnenie súdu na zásah do práva na osobnú slobodu by v teste proporcionality neobstálo. Okrem toho Európsky súd v niekoľkých prípadoch konštatoval porušenie práva na spravodlivý proces[8] a práva na súkromný a rodinný život[9] v súvislosti s nedobrovoľným psychiatrickým vyšetrením. Možnosť pozbavenia osobnej slobody za účelom vyšetrenia človeka s predpokladanou, alebo skutočnou duševnou chorobou v konaní o spôsobilosti na právne úkony odporuje jednoznačne zneniu čl. 14 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Podľa tohto ustanovenia existencia zdravotného postihnutia nemôže v žiadnom prípade ospravedlniť pozbavenie osobnej slobody. Nezákonné pozbavenie osobnej slobody tak zahŕňa situácie, keď jeho dôvodom je iba možné alebo skutočné zdravotné postihnutie (vrátane mentálneho postihnutia či duševnej choroby) alebo zdravotné postihnutie v kombinácii s ďalšími prvkami, napr. „nebezpečnosť“, „liečba“.[10]

7) V ustanovení § 187 ods. 3 o.s.p. navrhujeme doplniť toto znenie:
ALTERNATÍVA 1:
„O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.“

ALTERNATÍVA 2:
„Súd môže v konaní ustanoviť aj viacerých znalcov z rôznych oblastí, ktorým môže uložiť povinnosť znalecký posudok vypracovať aj spoločne. O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.“

ALTERNATÍVA 3:
„Súd v konaní ustanoví aspoň dvoch znalcov z rôznych oblastí, ktorým uloží povinnosť vypracovať znalecký posudok samostatne alebo spoločne. O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.“

V praxi sa znalecký posudok povyšuje za jedinú absolútnu pravdu.[11]
Závery znalcov, takmer výlučne v praxi ustanovovaných z odboru psychiatrie, sú nekriticky prijímané súdmi. V praxi sa často súd obmedzí iba na tento dôkaz. To je nedostatočné, nakoľko znalecké posudky riešia otázky zdravotného stavu človeka, teda otázku prítomnosti duševnej poruchy a prípadne jej kvalitatívne aspekty. Schopnosť človeka rozhodovať sa nezávisí iba od medicínskych predpokladov, ale je podmienená sociálne. Napríklad človek s mentálnym postihnutím si vie osvojiť schopnosť rozhodovať sa samostatne, prípadne s podporou v rozličných oblastiach života. Preto je dôležité, aby súd pri rozhodovaní vychádzal najmä z iných dôkazných prostriedkov ako je znalecký posudok, a to najmä výsluchu tých osôb, ktoré človeka s postihnutím bezprostredne poznajú.
Prítomnosť znalca v konaní o spôsobilosti na právne úkony nie je nevyhnutná. O existencii duševnej poruchy sa môže súd presvedčiť aj iným spôsobom než je ustanovenie znalca, napr. listinným dôkazom aktuálnej zdravotníckej dokumentácie.
Rovnako hodnotenie schopností človeka rozhodovať sa znalcami je subjektívne, pretože znalci v Slovenskej republike nepoužívajú štandardizované nástroje. Zároveň v praxi znalci svoje odporúčanie formulujú od stola, bez znalostí prostredia človeka a jeho reálnych schopností v prirodzených podmienkach. Z toho dôvodu sa nám zdá ako najprijateľnejšia navrhovaná ALTERNATÍVA č. 1, ktorá uvádza konkrétne dôkazné prostriedky, najmä výsluchy konkrétnych osôb. Pričom nie je vylúčené, aby súd ustanovil taktiež znalca, resp. znalcov z rôznych odborov, najmä psychiatrie a psychológie a uložil im povinnosť vypracovať znalecký posudok samostatne alebo spoločne.

§ 189
(8) Ustanovenie § 189 o.s.p. navrhujeme nahradiť týmto znením: „Súd doručí vyšetrovanému rozhodnutie o spôsobilosti na právne úkony do vlastných rúk.“
Právo na doručovanie súdnych rozhodnutí je možné považovať za jeden z prvkov práva na spravodlivý proces. V prípade, že vyšetrovaný nemá schopnosť pochopiť význam rozhodnutia, nie je to dôvodom preto, aby mu rozhodnutie doručené nebolo. A to z toho dôvodu, že chýba akýkoľvek účel v tom, že mu rozhodnutie doručené nie je. Aj v prípade iných druhov konania a iných rozhodnutí môžeme mať pochybnosti o tom, či človek chápe jeho význam. To však samo o sebe nesmie byť nikdy dôvodom na nedoručovanie rozhodnutí, a teda na zásah do postavenia človeka s postihnutím ako účastníka konania pred súdom. Naopak, súd by mal informovať človeka takým spôsobom, aby tento význam rozhodnutia pochopil. Tým, že sa rozhodnutie doručí vyšetrovanému človeku, ktorý neporozumie jeho významu a obsahu, napr. pre svoje ťažké postihnutie, nemôže mu vzniknúť žiadna ujma. Nie je tak v tomto prípade naplnený žiadny účel nedoručovania, okrem eventuálne procesnej ekonómie. Tá ako účel nedoručovania ale neobstojí v pomeriavaní s takým závažným zásahom do práva na spravodlivý proces. Obdobne je možné argumentovať v prípade, že účelom nedoručenia rozhodnutia je „ochrana zdravotného stavu“ človeka s postihnutím. V skutočnosti účel nedoručovania spočíva skôr v zjednodušení práce, a to z toho dôvodu, že človek s postihnutím nevie o zásadných skutočnostiach dôležitých pre jeho život a nevyvíja tak ani žiadnu aktivitu, aby tento stav zmenil. Táto skutočnosť v žiadnom prípade neobstojí v porovnaní so zásahom do procesných práv vyšetrovaného človeka.
Tým, že súd doručí rozhodnutie, ktoré je výsledkom procesu, na ktorom sa vyšetrovaný človek podieľal v miere možnej s ohľadom na jeho postihnutie, potvrdzuje, že vyšetrovaného človeka považuje za subjekt všetkých práv, a to bez ohľadu na jeho postihnutie. Doručením rozhodnutia človek s postihnutím získava nielen dôveru v prijaté rozhodnutie, ale na základe poučenia, ktoré rozhodnutie obsahuje, je aj oboznámený so svojou zákonnou možnosťou podať proti nemu opravný prostriedok. Doručovanie rozhodnutí má tak nielen terapeutické dôsledky, ale uznáva procesné práva vyšetrovaného človeka na rovnakom základe s ostatnými účastníkmi súdnych konaní. Ďalším argumentom pre doručovanie rozhodnutí vyšetrovanému človeku je ochrana práv a oprávnených záujmov tretích

osôb. Pokiaľ osoba, ktorá je obmedzená alebo pozbavená spôsobilosti na právne úkony vstupuje do právnych vzťahov a sama nevie, že na to nie je spôsobilá, ani žiadna zo strán právneho vzťahu si nie je vedomá toho, že ide o neplatný právny úkon. Údaj o obmedzení a pozbavení spôsobilosti na právne úkony sa má síce zapisovať do občianskeho preukazu podľa zákona č. 224/2006 Z.z. o občianskych preukazoch, ale na túto skutočnosť nie možné absolútne spoliehať. Navrhované znenie počíta s doručovaním do vlastných rúk v zmysle ustanovenia § 47 ods. 1 o.s.p. V prípade, že si človek s postihnutím doručované rozhodnutie neprevezme, je možné postupovať podľa § 47 ods. 2 a upovedomiť ho vhodným spôsobom o novom doručení, prípadne uložiť písomnosť na pošte alebo na orgáne obce. Adresát musí byť o tomto postupe vhodným spôsobom upovedomený. Ak si adresát zásielku počas jej uloženia nevyzdvihne, považuje sa deň, keď bola zásielka vrátená súdu, za deň doručenia, i keď sa adresát o tom nedozvedel.

§ 189a

(9) Navrhujeme odsek 2 § 189a o.s.p. nahradiť týmto znením: „Pri výbere opatrovníka súd prihliada najmä k želaniam a podnetom vyšetrovaného, prípadne jemu blízkych osôb, pokiaľ tomu nebránia protichodné záujmy. Súd zohľadní vzájomný vzťah vyšetrovaného a opatrovníka.“

Jedným zo základných princípov navrhovanej novely je priznanie rovnakého postavenia vyšetrovanému v konaní o jeho spôsobilosti. Sám človek, o koho spôsobilosť ide, by mal mať prednostné právo vyjadriť svoj názor na to, akým spôsobom budú jeho záležitosti spravované. Opatrovník, ktorý je človeku ustanovený súdom v rámci konania o obmedzení alebo pozbavení spôsobilosti na právne úkony, rozhoduje za človeka, ktorému bol ustanovený. Keďže rozhodovanie opatrovníka nahradzuje v tomto prípade rozhodovanie človeka s postihnutím (slovenský systém pozná iba tzv. substitute decision-making), je dôležité, aby konanie opatrovníka bolo v čo najväčšej miere v súlade s potrebami a želaniami človeka, za ktorého rozhoduje. Opatrovník by mal byť človek, ktorému zastúpený človek s postihnutím dôveruje.

Často sa v praxi stáva, že opatrovníkom ustanoví súd osobu, ktorá podala návrh na pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti. V takomto prípade dochádza ku konfliktu záujmov už v čase konania o spôsobilosti na právne úkony. Dá sa predpokladať, že konflikt záujmov bude pretrvávať i počas výkonu samotného opatrovníctva. Súd musí teda vždy zohľadňovať vzájomný vzťah medzi vyšetrovaným človekom a opatrovníkom a predísť tým i riziku vzniku budúcich konfliktov. Preto súd vždy posúdi možný konflikt záujmov medzi opatrovníkov, často z radov osôb blízkych a človekom pod opatrovníctvom.

(10) V ustanovení § 189a o.s.p. navrhujeme zmeniť odsek druhý na odsek tretí.

PO ZAPRACOVANÍ UVEDENÝCH PRIPOMIENOK BY MALO BYŤ ZNENIE USTANOVENÍ KONANIA O SPÔSOBILOSTI NA PRÁVNE ÚKONY V TEJTO PODOBE:

Konanie o spôsobilosti na právne úkony

§ 186

(1) Návrh na začatie konania o spôsobilosti na právne úkony (pozbavenie, obmedzenie alebo vrátenie spôsobilosti na právne úkony) môže podať osoba obmedzená alebo pozbavená spôsobilosti na právne úkony, jej blízka osoba alebo opatrovník, štátny orgán, poskytovateľ sociálnych služieb a poskytovateľ zdravotníckej starostlivosti. Ak návrh na začatie konania podá poskytovateľ sociálnych služieb alebo poskytovateľ zdravotníckej starostlivosti, je povinný bez zbytočného odkladu písomne informovať o podanom návrhu niekoho z osôb blízkych tomu, o koho spôsobilosti sa bude konať. Navrhovateľ je účastníkom konania.

(2) Ak nepodala návrh na začatie konania osoba obmedzená alebo pozbavená spôsobilosti na právne úkony, súd uloží navrhovateľovi, aby do primeranej lehoty predložil lekárske vysvedčenie o duševnom stave vyšetrovaného; ak sa v tejto lehote nepredložilo lekárske vysvedčenie, súd zastaví konanie.

(3) Bez odkladu po začatí konania poučí súd vyšetrovaného o priebehu konania a jeho procesných právach a povinnostiach. Najmä o jeho práve zvoliť si zástupcu pre konanie, navrhovať dôkazy a vyjadrovať sa k jednotlivým dôkazom. Súd zvolí takú formu písomného poučenia, aby vyšetrovaný poučeniu porozumel.

§ 187

(1) Ten, o ktorého spôsobilosti na právne úkony ide, je oprávnený nechať sa zastupovať zástupcom, ktorého si zvolí. Pokiaľ si zástupcu nezvolí, ustanoví súd vždy opatrovníka pre konanie z radov advokátov podľa § 30 a 31 tohto zákona.

(2) Súd vynaloží potrebné úsilie, aby zistil názor vyšetrovaného, a to i za použitia takého spôsobu dorozumievania, ktorý si tento účastník zvolil. Súd sa vždy osobne zoznámi s vyšetrovaným a spôsobom jeho života.

ALTERNATÍVA 1:

(3) O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.

ALTERNATÍVA 2:

(3) O zdravotnom stave vyšetrovaného súd vypočuje vždy znalca. Súd môže v konaní ustanoviť aj viacerých znalcov z rôznych oblastí, ktorým môže uložiť povinnosť znalecký posudok vypracovať aj spoločne. O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.

ALTERNATÍVA 3:

(3) O zdravotnom stave vyšetrovaného súd vypočuje vždy znalca. Súd v konaní ustanoví aspoň dvoch znalcov z rôznych oblastí, ktorým uloží povinnosť vypracovať znalecký posudok samostatne alebo spoločne. O schopnostiach vyšetrovaného súd vypočuje najmä vyšetrovaného, jeho blízke osoby, poskytovateľa sociálnych služieb alebo zdravotníckej starostlivosti a iné osoby, podľa uváženia súdu a návrhu vyšetrovaného.

§ 188

(1) Ak sú síce podmienky pre obmedzenie spôsobilosti na právne úkony pre nadmerné užívanie alkoholických nápojov alebo omamných prostriedkov či jedov, ale ak možno očakávať, že sa stav vyšetrovaného zlepší, môže súd prerušiť konanie na čas, ktorý zároveň určí.

(2) Pred uplynutím určeného času pokračuje súd v konaní len vtedy, ak sa ukáže, že nedochádza k zlepšeniu.

§ 189

Súd doručí vyšetrovanému rozhodnutie o spôsobilosti na právne úkony do vlastných rúk.

§ 189a

(1) V rozhodnutí o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony súd určí opatrovníka podľa § 192 tomu, kto bol pozbavený spôsobilosti na právne úkony alebo ktorého spôsobilosť na právne úkony bola obmedzená.

(2) Pri výbere opatrovníka súd prihliada najmä na želania a podnety vyšetrovaného, prípadne jemu blízkych osôb, pokiaľ tomu nebránia protichodné záujmy. Súd zohľadní vzájomný vzťah vyšetrovaného a opatrovníka.

(3) Súd zabezpečí uloženie rozhodnutia o pozbavení alebo obmedzení spôsobilosti na právne úkony v Notárskom centrálnom registri listín podľa osobitného predpisu.

§ 190

Vydaný rozsudok súd zruší, ak sa neskôr ukáže, že pre pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti na právne úkony neboli podmienky.

§ 191

(1) Trovy konania platí štát. Ak to možno spravodlivo žiadať, prizná súd štátu ich náhradu proti tomu, o ktorého spôsobilosť na právne úkony v konaní šlo.

(2) Ten, kto podá zjavne bezdôvodný návrh na pozbavenie alebo obmedzenie spôsobilosti na právne úkony, je povinný nahradiť ujmy, ktoré vyšetrovanému, jeho zástupcovi a štátu konaním vznikli.

Veríme, že navrhované zmeny a znenia sa nám podarí presadiť, pretože z nášho pohľadu môžu v dlhodobom meradle výrazne zvýšiť kvalitu života nielen ľudí s mentálnym postihnutím, ale aj iných skupín, ktoré vplyvom aktuálneho znenia občianskeho zákonníka často musia čeliť praktikám, ktoré znižujú ľudskú dôstojnosť a obmedzujú ich právo na autonómne rozhodovanie a nezávislosť.

JUDr. Zuzana Stavrovská

Projekt Spoločne proti diskriminácii ľudí s mentálnym postihnutím je spolufinancovaný z Finančného mechanizmu, Nórskeho finančného mechanizmu a zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.

1. Porov. rozhodnutie Rc 2/1984 I, v ktorom Najvyšší súd ČSR uviedol: „Protože občanský soudní řád nijak neomezuje okruh procesně způsobilých subjektů oprávněných k podání návrhu na zahájení řízení o způsobilosti určitého občana k právním úkonům, lze dovodit, že tento návrh může podat kterýkoliv procesně způsobilý subjekt, a tedy i ústav sociální péče, jestliže má procesní způsobilost ve smyslu ustanovení § 20 o. s. ř. Jestliže takový ústav návrh na zahájení řízení o způsobilosti k právním úkonům podá, stává se účastníkem takto zahájeného řízení (z uvedené zásady vychází i zpráva občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu ČSR, Cpj 160/76, uveřejněná pod č. 3/1979 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, str. 39 a 42)“.
2. Porovnaj napr. šikanózny návrh na pozbavenie spôsobilosti na právne úkony, ktorý sa dostal až pred Európsky súd pre ľudské práva, vec Bock proti Nemecku, sťažnosť č. 11118/84, rozsudok z 29. 3. 1989.
3. Pereira proti Portugalsku, sťažnosť č. 44872/98, rozhodnutie z dňa 26.2. 2002; Czekalla proti Portugalsku, sťažnosť č. 38830/97, rozhodnutie z dňa 10.1. 2003.
4. Shtukaturov proti Rusku, sťažnosť č. 44009/05, rozhodnutie z dňa 27.3. 2008.
5. Porovnaj Wexler, D. B. Putting Mental Health into Mental Health Law: Therapeutic Jurisprudence, Law and Human Behavior, 1992, vol. 16.; Winick, B., J. The Side Effects of Incompetency Labeling and the Implications for Mental Health. 1 Psychology, Public Policy & Law, 1995.
6. Nowicka proti Poľsku, sťažnosť č. 30218/96, rozhodnutie z dňa 3.12. 2002, odst. 58-61.
7. McVeigh a ostatní proti Spojenému kráľovstvu, sťažnosť č. 8022/77, 8025/77, 8027/77, rozhodnutie Komisie z dňa 18.3. 1981, Decisions and Reports (DR) Volume 25, s. 37 38 a 42; Johansen proti Nórsko, sťažnosť č. 10600/83, rozhodnutie Komisie z däa 14.11. 1985, DR Volume 44, s. 162.
8. Bock proti Nemecku, sťažnosť č. 11118/84, rozsudok z dňa 29.3. 1989.
9. Worwa proti Poľsku, stížnost č. 26624/95, rozsudok z dňa 27.11. 2003.
10. Porovnaj Annual Report of the High Commissioner for Human Rights and Reports of the Office of the High Commissioner and the Secretary General: Thematic Study by the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights on enhancing awareness and understanding of the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, A/HRC/10/48, 26. ledna 2009, s. 15 - 16.
11. V konaní o spôsobilosti na právne úkony tuto prax veľmi ostro a opakovane kritizoval český ústavný súd. Porovnaj nález sp. zn. II. ÚS 2630/07 z dňa 13.12. 2007; sp.zn. I. ÚS 557/09 z dňa 18.9. 2009.

Dobre a vo voľnom čase. Dobrovoľne. Alebo poklona všetkým dobrovoľníkom.

Dobrovoľníctvo

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR je občianske združenie, a tak ho neustále tvorí a formuje mnoho ľudí, ktorí sa jeho napredovaniu venujú vo svojom voľnom čase. V dnešnej dobe, ktorá hlása, že život bez peňazí vlastne ani nie je život, je táto ich činnosť obdivuhodná a predsa tak málo cenená. Odkedy som na pôdu ZPMP v SR vstúpila prvýkrát, stretla som nespočetné množstvo skvelých ľudí. Nadšených a zanietených pracovať aj v náročných podmienkach, rozumej – v permanentnom časovom strese, bez adekvátneho ohodnotenia, na úkor osobného pohodlia a často aj svojho voľného času a osobného života. A napriek tomu to robia s láskou. A dobre. A neplánujú sa vzdať.
Stretla som aj mnoho mladých ľudí, ktorí popri štúdiu objavujú nové veci a rozširujú si obzory. Prinášajú nám úsmevy a ponúkajú ruky, ktoré chcú pracovať a pomôcť. A zistila som, že ich mladé nadšenie a energia perfektne pasujú do nášho perpetuum mobile. Prirovnanie k bájnemu stroju, ktorý nič nepoháňa a vystačí si na svoju činnosť sám, mi pripomenulo podstatu našej práce – aj bez externých zdrojov (ako sú najmä peniaze, moc a sila) – fungujeme dobre, stabilne a vystačíme si sami (hoci o to, samozrejme, nestojíme).
Skladám písmená do viet s cieľom vyjadriť veľký obdiv všetkým ľuďom, ktorí pomohli, pomáhajú a pomáhať budú. Bez nároku na odmenu. Nezištne. V hlave mi už dlhšie vŕtajú rôzne otázky, ktoré by som im položila, ak by som mohla. A pred pár dňami som si povedala – prečo vlastne nie? A tak sa zrodil tento článok. Prostredníctvom e-mailu som si o dobrovoľníctve, jeho význame i hodnotení osobnej skúsenosti „zafilozofovala“ s dobrovoľníkmi Ivom a Braňom a dvomi zástupkyňami nežnejšieho pohlavie – Zuzkou a Monikou.

Čo je to podľa teba dobrovoľníctvo?

B: Dobrovoľníctvo je slobodné rozhodnutie, zodpovednosť, obetavosť, úsmev, práca, zmysluplnosť.
I: Robiť niečo bez nároku na plácu, bez donútenia. Ľudia takto spravidla robia dobré veci, hoci napr. dobrovoľníčky, čo stoja niekoľko hodín s časopisom v podchode, sú občas pre mňa záhadou.
Z: Dobrovoľníctvo je práca, ktorou pomáhame iným bez nároku na finančnú odmenu. Dobrovoľníkom sa môže stať každý, kto má chuť pracovať a pomáhať. Táto práca je dobrovoľná a nezištná, preto majú dobrovoľníci svoju prácu radi a robia ju s plným nasadením. Dobrovoľníci efektívne využívajú svoj voľný čas v prospech iných ľudí v rôznych oblastiach spoločenského života. Táto práca podľa mňa ľudí napĺňa a robí ich život hodnotnejší a viac si vážia samých seba. Je to krásna práca, ktorá spája ľudí, prináša veľa nových skúseností a zážitkov. Odmenou za túto prácu je dobrý pocit pri srdci a úsmev toho, komu sme pomohli.

Potrebuje náš svet vôbec dobrovoľníkov?

B: Áno, na tomto svete vždy niekto potrebuje pomoc. A preto – prečo nepomôcť? Malo by to byť samozrejmé...
I: Potrebuje. Je preukázané, že ľudia sa správajú inak, keď niečo robia z presvedčenia či pre blížneho alebo pre vzťahy zadarmo, a inak keď za plácu (peniaze). Niekto dokonca peniaze za dobrovoľnú službu považuje za urážku zo strany toho, komu pomohol. Dokonca ľudia cítia väčšiu satisfakciu (dokonca aj výkon) pri dobrovoľníctve, než pri (tej istej) platenej činnosti. Zatiaľ som teda povedal, že dobrovoľníci potrebujú svet, v ktorom môžu robiť zadarmo. A ešte odpoveď na otázku: dobrovoľníctvo je podstatou fungovania ľudskej spoločnosti. Naša spoločnosť je taká industrializovaná, že už si prácu pomaly nevieme ani predstaviť bez pláce. V skutočnosti všetko dobré, čo robíme pre svojich blížnych, robíme zadarmo, a ak chceme aby to tu fungovalo, musí to tak ostať, ba musíme to podporovať! Vždy to tak bolo a snáď to tak aj ostane, inak to s touto civilizáciou pôjde dole vodou. Takže si dovolím tvrdiť, že svet nielenže dobrovoľníkov potrebuje, on je svojím spôsobom na dobrovoľníctve postavený! Je úžasné, že existujú ľudia, ktorí investujú svoj čas a energiu zadarmo aj do vecí, ktoré nie sú v záujme ich ani ich blízkych.
M: Svet dobrovoľníkov určite potrebuje, sú situácie, keď je pomoc dobrovoľníkov posledná šanca pre záchranu. Osoh z dobrovoľníctva je napokon obojstranný, na jednej strane je to dobrý pocit zo seba a na druhej vďačnosť tých, ktorým sa pomáha.
Z: Svet by podľa mňa nemohol existovať bez ľudí s dobrým srdcom a odhodlaním pomôcť inému človeku. Áno, tento svet potrebuje dobrovoľníkov. Rôzne organizácie nemajú finančné prostriedky, aby zamestnávali tak veľa ľudí, koľko potrebujú, a preto by veľa z nich nemohlo fungovať bez pomoci dobrovoľníkov. Pomáhajú im s rôznymi prácami, pri realizácii projektov a rôznych aktivít. Venujú im svoj voľný čas, energiu, vedomosti a rôzne nápady. Bez dobrovoľníkov by zamestnanci nestihli všetko to, čo chcú urobiť. Na tomto svete je veľa ľudí odkázaných na pomoc a dobrovoľníci im radi pomôžu.

Ako hodnotíš svoju skúsenosť s dobrovoľníctvom v ZPMP v SR?

I: Ako prínosnú. Na začiatku som celkom nevedel, do čoho idem. Zvyšok som spoznal postupne na mieste, a ešte spoznávam. Školenia boli postačujúce. Zvyšok sa dal naučiť už len praxou. Čo ale vždy poteší, sú skúsenosti skúsených, ktoré nám porozprávajú skôr, než sme hodení do vody. Navyše je to zábava počúvať. A prospešná je aj možnosť poradiť sa na mieste, či aspoň vedieť, že má človek poruke niekoho kompetentného, s kým môže niečo konzultovať. Predsa len, nie vždy človek vie, čo môže a čo nie, prípadne ako riešiť niektoré neobvyklé situácie, ktoré takí „neobvyklí“ ľudia, ako sú ľudia s postihnutím vedia nastoliť.
M: Je to neopísateľne dobrý pocit a túžba zúčastniť sa ďalšej dobrovoľníckej aktivity. Vedela som, že to bude veľmi náročné, je to obrovská zodpovednosť. Nakoniec to však nebolo vôbec také hrozné. Ale lepšie niečo preceniť a byť milo prekvapený ako naopak.
Z: Všetky moje skúsenosti s dobrovoľníctvom v ZPMP hodnotím veľmi pozitívne. Aj dobrovoľníctvo dáva môjmu životu zmysel a cieľ. Robím prácu, ktorá ma neuveriteľne baví a napĺňa. Moja prvá skúsenosť bola taká, že som rozdávala časopis v meste. Potom som odprevádzala jedného klienta do podporované bývania. To bol môj prvý kontakt s človekom s mentálnym postihnutím a ja som si vtedy uvedomila, že som urobila dobre, keď som sa stala dobrovoľníkom v ZPMP. V lete som bola na pobyte so sebaobhajcami, a bol to pre mňa jeden z najkrajších zážitkov celého leta. Vždy, keď s niečím potrebujú pomôcť, rada im pomôžem. Pracujú tam dobrí a milí ľudia, aj preto mám túto prácu rada a s nadšením tam chodím. Vďaka práci dobrovoľníka v ZPMP som sa stretla so skvelými ľuďmi, ktorí sú už teraz mojimi priateľmi. Ocitla som sa v kolektíve ľudí, ktorí sú profesionáli a od ktorých sa stále učím novým veciam. Dali mi možnosť realizovať svoje nápady a získavať plno skúseností. Aj vďaka nim viem, že nie som na tomto svete zbytočná. Môžem pomáhať a mať ten skvelý pocit užitočnej a dobre vykonanej práce.

Ak tieto výpovede aj vo vás spustili príliv pozitívnych emócií, zobudili nádej a vieru v to, že naše plány vôbec nie sú nereálne, ak máme po svojom boku nadšených dobrovoľníkov, teším sa. Ak nemáte osobnú skúsenosť s dobrovoľníctvom – či už ako „poskytovateľ“, teda dobrovoľník, alebo „zadávateľ“, teda ten, kto pomoc potrebuje, neváhajte už ani chvíľu. Pomoc a pomocníci sú všade okolo nás. Stačí sa len dobre rozhliadnuť.

Miroslava Vávrová v spolupráci s Branislavom Augustínom, Ivanom Vyskočilom, Monikou Opálovou a Zuzanou Homolovou

Život v Mereme

Domov sociálnych služieb a zariadenie podporovaného bývania MEREMA bol založený v roku 1966 vo Svätom Jure a počas 44 rokov svojej existencie prešiel viacerými zmenami. V súčasnosti pôsobí v prekrásnom prostredí rekreačnej oblasti Malých Karpát v Modre – Harmónii a poskytuje sociálne služby ľuďom s mentálnym postihnutím.

DSS a ZPB Merema poskytuje sociálnu starostlivosť 54 klientom – mužom s ľahkým, stredným a ťažkým mentálnym i viacnásobným postihnutím vo veku od 20 do 54 rokov.
K dispozícii má dve budovy s prekrásnym areálom. V hlavnej budove v Harmónii pôsobí 34 klientov s ľahkým a stredným mentálnym postihnutím, ktorí počas dňa pracujú v dielňach: keramickej, drotárskej, kreatívnej, textilnej, na výrobu sviečok, na výrobu prírodného papiera,
v záhradnom centre a zúčastňujú sa rôznych terapií, ako dramatoterapia, ergoterapia, arteterapia, fytoterapia, biblioterapia, plnia environmentálny program, starajú sa o zvieratá, pracujú na počítači a venujú sa svojim záľubám – športu, hudbe, tancu, hrám... Na dislokovanom pracovisku v Kráľovej je 20 klientov so stredným a ťažkým mentálnym a viacnásobným postihnutím, ktorí si vyžadujú špeciálnu zdravotnú a terapeuticko-rehabilitačnú starostlivosť. Budova je bezbariérová a nachádza sa tu špeciálna rehabilitačná miestnosť, v ktorej môžu služby fyzioterapeuta využívať všetci klienti. Denný program vyplýva z ich individuálneho plánu rozvoja a prispôsobuje sa aktuálnemu zdravotnému a duševnému stavu.
V minulých rokoch zviditeľňovali Meremu hlavne vynikajúce športové úspechy klientov na medzinárodných i domácich súťažiach. V roku 1996 reprezentovali Slovensko na Špeciálnej zimnej olympiáde v bežeckom lyžovaní v Slovinsku, v roku 1997 získali dvaja naši športovci v Toronte 1. miesto vo floor hokeji, v roku 2000 na Európskej špeciálnej olympiáde v Holandsku získali 4. miesto vo futbale, 2. miesto v plávaní v Monaku v roku 2002, v roku 2004 na Európskom futbalovom turnaji v Luxembursku 2. miesto a snáď najväčším športovým úspechom našich klientov bolo 2. miesto na Svetovej zimnej olympiáde v Japonsku – Nagano 2005 v unifikovanom floor hokeji.
Aj našim klientom však pribúdajú roky a s tým, pochopiteľne, súvisí aj pokles športovej výkonnosti. Postupne vznikla potreba transformovať ich činnosť na fyzicky menej náročné aktivity. Vďaka poskytnutým grantom a finančnej podpore sympatizantov nášho zariadenia mohli vzniknúť pracovné dielne, kde sa vytvoril priestor na sebarealizáciu, ďalší rozvoj a integráciu našich klientov do spoločnosti.
Za podpory Nadácie SPP, spoločnosti T-Mobile a firmy Hornex, ktorí na prelome rokov 2005 a 2006 podporili projekt Chráňme dedičstvo našich otcov, mohla vzniknúť keramická dielňa, kde pod vedením keramického majstra našlo pracovné a terapeutické uplatnenie 17 klientov. Ich úžasné umelecké diela je možné vidieť na keramických, vianočných a veľkonočných trhoch v Modre, Pezinku a Bratislave či na modranskom alebo pezinskom vinobraní.
V roku 2007 bol Nadáciou VÚB podporený projekt Fytoterapia, vďaka ktorému vznikla prekrásna bylinková záhrada. Stará sa o ňu 10 – 12 klientov spolu so záhradníkom a inštruktormi pracovnej terapie. Zveľaďujú ju a vytvárajú tým relaxačný priestor, ktorý prispieva k zlepšeniu duševného zdravia nielen klientov, ale nás všetkých.
Za podpory Nadácie pre človeka v núdzi a prevenciu kriminality vznikla v roku 2007 drotárska dielňa, kde našli uplatnenie ďalší klienti. Pod odborným dohľadom drotárskeho majstra sa naučili vykúzliť z kusa drôtu svietniky, vešiaky, prstene, misky...
V roku 2008 bola vďaka podporenému projektu AMEREM Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR a nadáciou Révia vytvorená terapeutická miestnosť, v ktorej prebieha muzikoterapia a dramatoterapia pod vedením inštruktorov sociálnej rehabilitácie.
Napriek pribúdajúcim rokom Merema na šport nezanevrela. Za finančnej podpory Nadácie pre človeka v núdzi a prevenciu kriminality sme v areáli nášho zariadenia vybudovali petangové ihrisko a 5 klientov DSS a ZPB Merema sa stalo členmi petangového športového klubu Silverlink Modra Slovakia, registrovanom od roku 2010 v Slovenskej federácii pétanque. Úspešne reprezentujú na domácich i zahraničných turnajoch a dosahujú stále lepšie výsledky.
Vďaka už spomínanej nadácii sa podarilo vytvoriť pracovnú príležitosť pre piatich našich klientov na chránenom pracovisku Musique club galerie v Modre, vytvorenom nadáciou za podpory ESF. Priestory chráneného pracoviska slúžia na pozdvihnutie kultúrnej a duchovnej úrovne každého návštevníka a vytvárajú priestor na v súčasnom svete nezanedbateľný proces sociálnej inklúzie. Nadácia v MCG usporadúva výstavy umeleckých diel zdravotne znevýhodnených, mladých a začínajúcich umelcov, hudobné a literárne večery, workshopy, besedy, prednášky a poskytuje priestory na reprezentačné účely. V príjemnom prostredí s nádychom histórie si tu prídu na svoje všetky vaše zmysly. Hneď pri vstupe váš pohľad očaria prekrásne umelecké diela, pochutnať si môžete na rôznych druhoch skvelej kávy z mnohých častí sveta i na šálke horúcej čokolády. Zahreje vás dúšok bylinného čaju a poteší príjemne znejúca hudba.

Okno do sveta techniky a komunikácie s okolím, so svojimi najbližšími, rodinou a priateľmi otvorila našim klientom Nadácia Orange, ktorá podporila v roku 2009 projekt Cez okno, a tak mohla vzniknúť počítačová miestnosť.
Rok 2010 je taktiež pre nás, čo sa týka projektov, úspešný. Nadácia SPP podporila individuálny program rozvoja osobnosti nášho klienta a pomohla mu tak naplniť svoj sen zakúpiť si audiotechniku a robiť diskotéky. Ministerstvo kultúry SR poskytlo grant na projekt Štyri ročné obdobia a podporilo tak divadelné aktivity našich hercov, ktorí každoročne prekvapia obecenstvo novými kreatívnymi divadelnými vystúpeniami. Najhorúcejšou novinkou je úspech týkajúci sa zamestnávania. Od mája sa podarilo v Modre vytvoriť pracovnú príležitosť pre ďalších dvoch klientov nášho zariadenia.
Merema má budúcnosť pred sebou a na všetkých nás čakajú nové výzvy. Našou snahou je poskytnúť znevýhodneným ľuďom priestor pre rozvoj ich osobnosti, sebarealizáciu a osamostatnenie sa, k čomu významnou mierou pomôže vytvorenie zariadenia podporovaného bývania a otvorí tak cestu pre sociálnu inklúziu a plnohodnotný život.

Sociálne služby

Denný stacionár Červeného kríža v Bratislave

Naše zariadenie sa nachádza v budove bývalej materskej školy na Miletičovej ulici. Je to jednoposchodová budova, z ktorej na denný stacionár využívame len prízemie. V areáli máme vlastnú kuchyňu, kde varíme aj pre dôchodcov z okolia. Zariadenie je umiestené vo veľmi peknom prostredí uprostred parku, v tesnom susedstve kúpaliska Delfín. Za pekných letných dní sa sem chodíme s klientmi kúpať.
Kapacita nášho zariadenia je 12 klientov. Vekové rozpätie je od 23 do 51 rokov. Väčšina klientov má ťažké aj kombinované mentálne postihnutie.
Na dennú činnosť využívame prízemné priestory, kde máme výchovnú miestnosť, jedálničku, malú telocvičňu s posilňovacím a rehabilitačným náradím, šatňu a sociálne zariadenie. O klientov sa stará jedna špeciálna pedagogička a dve zdravotníčky.
Po príchode našich klientov ráno do 9. hod. si ideme spoločne nakúpiť suroviny na prípravu desiatej, ktorú pomáhajú pripravovať aj sami klienti. Potom v rámci výchovnej činnosti opakujeme trívium, máme hudobnú, zmyslovú a pracovnú výchovu. Neskôr ideme spoločne buď na vychádzku do bližšieho i širšieho okolia, na návštevu kultúrnych podujatí alebo nacvičujeme program k rôznym príležitostiam. Obed mávame o pol dvanástej. Po ňom klienti odpočívajú. Majú na to k dispozícií pohodlné kreslá i gauče. O pol druhej poobede je olovrant, a potom si rodičia postupne prichádzajú pre deti a odvádzajú si ich domov. Tento čas využívame i na pobyt v záhrade alebo na jej upratovanie.
Naši klienti zhotovujú rôzne drobné výrobky buď pre rodičov pri rôznych príležitostiach, alebo ich predávame v Inchebe na vianočných trhoch či v gymnáziu na Novohradskej ulici. Získané peniaze použijeme pri organizovaní vianočnej besiedky, MDD či na každoročný týždenný pobyt klientov bez rodičov v nejakom rekreačnom zariadení.

Jozefína Janáčková

Súkromná spojená škola internátna vo Svederníku

Súkromná spojená škola internátna vo Svederníku neďaleko Žiliny vznikla spojením samostatných škôl a zariadenia 1. septembra 2008. Jej organizačnými zložkami sú: základná škola, špeciálna základná škola a praktická škola, súčasťou je aj školský internát, školský klub detí a centrum špeciálno-pedagogického poradenstva. Poskytuje vzdelávanie a výchovu žiakom bez postihnutia i s postihnutím, žiakom s vývinovými poruchami učenia, poruchami správania, s mentálnym alebo kombinovaným postihnutím. V tomto roku našu školu navštevuje 20 žiakov. Ide o školu rodinného typu, malotriednu, s počtom päť a šesť žiakov v triede.

Žiakom sa poskytuje celodenná starostlivosť a tiež ubytovanie. Kapacitné možnosti SSŠI sú však väčšie a môžeme prijať ďalšie deti. Od rodičov žiakov sa od 1. 9. 2007 nevyberá žiadne školné a zápisné. Až od 1. 9. 2008 sa rodičia finančne podieľajú na prevádzkových nákladoch za školský internát 17,- € mesačne a prispievajú žiakom na stravné.

Predchodcom Vzdelávacieho integračného centra bola Špeciálna základná škola internátna, ktorá bola v roku 2006, aj napriek protestom rodičov, vyradená zo siete škôl. Škola mala vtedy 29 žiakov. Právnym nástupcom sa stala Špeciálna základná škola internátna v Bytči. Zamestnanci si väčšinou našli nové miesta a niektoré deti začali chodiť aj do špeciálnych škôl v Žiline.
O rok neskôr sa podarilo zaradiť nové školy do siete škôl a školských zariadení.
Po roku sa späť vrátili niektorí zamestnanci a žiaci z trinástich rodín.
Vznik tzv. Vzdelávacieho integračného centra ovplyvnili moje skúsenosti z praxe, požiadavky spokojných rodičov, zamestnancov, požiadavka na rodinný typ školy a presvedčenie, že takýto typ školy je potrebný, že to nie je len o školách veľkých, s veľkým počtom žiakov. Tiež to boli skúsenosti so spolunažívaním špeciálnej ZŠ s materskou školou, ktorá je v zriaďovateľskej pôsobnosti Obce Svederník.

Predstavujeme vám

Naša škola poskytuje vzdelávanie a výchovu žiakom s postihnutím aj bez postihnutia. Obsah vzdelávania je prispôsobený. Základnou úlohou je poskytovať všetkým našim žiakom bez rozdielu výchovu a vzdelávanie, ktoré im prináležia, a to v triedach s malým počtom žiakov, i keď ešte nie so super podmienkami a najmodernejším nábytkom. Dostávajú však maximálne individuálny prístup v pokojnej atmosfére, na ktorú sa tešia. Menší kolektív žiakov školy s príjemnými zamestnancami vytvára rodinné prostredie, čo má pozitívny vplyv na všetkých. Platia tu pritom jasné pravidlá, rozdelenie úloh, hodnotenie a sebahodnotenie. Stáva sa, že niektorí žiaci, ktorí dochádzali denne, neskôr požiadali, aby mohli zostávať v internáte. Hlavným cieľom školy je pravidelná rôznorodá činnosť, opakujúca stimulácia všetkých psychosomatických procesov, motivácia k práci, motivácia úspechom a podnecujúca motivácia, redukovanie nedostatkov u žiakov tak, aby sa podľa individuálnych schopností a možností mohli úspešne integrovať do spoločnosti bežnej populácie a zdraví žiaci bez predsudkov vnímali svojich kamarátov s postihnutím. S tým však treba začať už v ranom detstve. Škola a školské zariadenie poskytuje aj priestor pre nácvik omnoho väčšej samostatnosti žiakov, ich morálneho správania a sociálnych zručností.

Využívame pri výchove a vzdelávaní všetko, čo sa v obci nachádza, tiež okolitú prírodu. Pestujeme tak v deťoch spätosť človeka s prírodou, učíme ich žiť.

Pobyt žiakov je týždenný (od pondelka do piatka), žiaci dochádzajú do školy tiež denne. Pre rodičov, ktorí chcú školu len s dennou dochádzkou, vytvárame možnosť prihlásiť žiakov aj starších ako 16 a viac rokov, teda už dospelých s mentálnym postihnutím, do alokovanej triedy praktickej školy v centre Žiliny v Dome odborov. Centrum mesta je žiakom známe, v rámci vyučovania navštívili polikliniku, lekárne, banky, knižnicu, hypermarkety, obchody, cukrárne, reštaurácie, cestovné kancelárie, železničnú stanicu, autobusové nástupište a pripravení sú navštíviť ďalšie inštitúcie, úrady. Takéto vyučovanie im robí veľkú radosť, vždy riešia nejakú úlohu, situáciu.

Špecifikom praktickej školy je, že poskytuje výchovu, vzdelávanie a prípravu na jednoduché pracovné činnosti žiakom, ktorí skončili špeciálnu základnú školu a neboli prijatí do odborného učilišťa, prípadne by nezvládli jeho vzdelávací obsah. Je určená pre chlapcov aj pre dievčatá, absolventov špeciálnych základných škôl (aj pre tých, ktorí navštevovali špeciálne základné školy v minulosti). Vzdelávanie je trojročné. Škola má žiakom poskytnúť možnosť fyzicky a psychicky dospieť tak, aby mohli čo najsamostatnejšie žiť v domácom prostredí alebo v podporovanom bývaní a pracovať v chránenom pracovisku. Škola má zameranie na pomocné práce, a to domáce práce a údržba domácnosti, pomocné práce v kuchyni. Praktická škola pripravuje žiakov na život v rodine, na sebaobsluhu, na rôzne jednoduché praktické práce, vrátane pomocných prác v domácnosti spravidla pod dohľadom.

Každý z nás je iný, preto prístup k žiakom máme individuálny, ale výchova prebieha v kolektíve.
Fungujeme na princípoch globálnej výchovy, ktorá predpokladá prechod od retroaktívnej koncepcie výchovy k proaktívnej výchove, teda k prijatiu rozvíjajúcej a výchovnej funkcie školy tak, aby sa stali prinajmenšom rovnocennými s jej vzdelávacou funkciou.
Úsilím o kooperáciu a spolužitie prakticky realizujeme princípy úcty k odlišným názorom, založené na zásadách sociálnej rovnosti v praktickom živote človeka.

Žiaci si vzájomne hodnotia práce, spôsoby, správanie, snaženie, budujú si zároveň svoje sebavedomie a postavenie v kolektíve. Konfrontujú to s pedagógom. Hodnotia jeden druhého aj sami seba, využíva sa sebahodnotenie, konštruktívna kritika aj sebakritika. Máme s tým veľmi dobré skúsenosti. Cieľom je, aby si žiak uvedomoval svoje hodnoty v kolektíve, či je osožný a nápomocný a akým spôsobom. V každom hľadáme to najlepšie, dávame mu možnosť vyniknúť, ale aj napravať jeho nedostatky. Volíme individuálny prístup k žiakom, pretože sú veľké rozdiely v ich individuálnom vývine, myslení, v tempe práce. Nemôžeme vyžadovať, aby všetci robili všetko a rovnako. Nerobíme za nich. Potrebné je veľmi citlivo pristupovať, aby sme nepodcenili osobnosť žiaka, práve naopak, pochvalou ho treba povzbudiť do ďalšej práce a vyzdvihnúť jeho schopnosti, pozitívne motivovať. Musíme vedieť koľko práce ubrať, prípadne pridať a vedieť, kde už začína zneužívanie našej trpezlivosti a prekročenie hranice sebaobhajovania. Máme radosť, že zatiaľ môžeme úlohy skôr pridávať a zvyšovať ich náročnosť.
Reedukačnými cvičeniami, opakovaniami sa postupne snažíme nedostatok u žiaka odstrániť. **Vďaka tomu sa žiak k podstate problému dopracuje zväčša sám a ak na**

správne riešenie nepríde, správny postup si vysvetlíme spoločne. Vo vyučovaní uplatňujeme aj alternatívne pedagogické smery, využívame arterapiu, dramatoterapiu, muzikoterapiu a ergoterapiu. Úzko spolupracujeme s odborníkmi z radov medicíny, psychológie.

Pre úspech vzdelávania a výchovy je nutná spolupráca s rodičmi. Každý rodič má vlastné predstavy o svojom dieťati a čo jeho dieťa potrebuje. Mnohí rodičia uplatňujú ochranársku výchovu a za dieťa s postihnutím urobia všetko, aby mu uľahčili život. Nie je to tá najsprávnejšia cesta. Snažíme sa im povedať, čo ich deti potrebujú, aký je dôležitý presný režim dňa, niekedy aj s úľavami, aké je dôležité zapájať ich do činností, tvoriť si spolu príjemné prostredie. Rodičom je dobré vysvetľovať a predviesť im aj priamo prácu ich dieťaťa. Poradiť sa môže prísť každý.

Pre mňa, ako špeciálneho pedagóga, ktorý kladie dôraz na individuálnu prácu s deťmi, je najdôležitejšie, aby žiaci chodili do školy či na iné aktivity radi, a nie s odporom či nechuťou. Je to aj spätná väzba, že to, čo so žiakmi robíme, ich zaujalo, baví ich to a rozprávajú o tom svojim spolužiakom, rodičom bez zábran či pocitu menejcennosti.

Z dlhoročnej praxe a skúseností tiež viem, že deti s postihnutím, ale s normálnymi túžbami, strávia veľa času pri činnostiach, ktoré ich zaujímajú. Ak sú zvyknuté, že niekto urobí aj bežné činnosti za nich, tak jednoduchšie je spoliehať sa, že to tí druhí urobia a stagnujú. Kladiem dôraz na potrebu včasnej starostlivosti nielen o dieťa (od 0 rokov), ale aj o jeho rodičov, lebo je predpokladom úspešnej školskej a sociálnej integrácie. V tomto tiež môžeme poradiť v našom Centre špeciálno-pedagogického poradenstva. Treba sa domáhať pomoci, nevzdávať sa a nedať sa odradiť, navštíviť viacerých odborníkov, vyskúšať všetko, čo je v prospech dieťaťa, využiť všetky možnosti. Deťom, ktoré zvládajú sebaobslužné aktivity a mobilitu, je vhodné poskytovať pomoc, ale byť k nim omnoho náročnejší, motivovať ich pracovať, mať pravidelnú pracovnú činnosť s ohľadom na ich schopnosti a možnosti.

Voľno-časové aktivity sú podobné ako v iných základných a špeciálnych školách, ktoré robia rôzne súťaže a dobré projekty. Naša škola sa tiež zapájala a zapája do aktivít a projektov aj s mládežou bez postihnutia. Veľa aktivít plánujeme organizovať opäť mimo školy, priamo v „teréne“, nie izolovane - len v škole. Spomeniem len niekoľko z našich aktivít: stretnutia generácií, workshop na podporu zdravia, regeneračno-relaxačné pobyty, návštevy dopravného ihriska a vyskúšanie horolezeckej steny, netradičné MDD, orientačný beh, výchova umením, spoločenská výchova, Festival tanca, účasť na podujatiach ako Jašidielňa, Život bez bariér, Divadelná Šuja, celodenné výlety, turisticko-poznávacie pobyty, projekty Otvorená škola – oblasť športu, Vitalita – kvalita života, Lesoochranárska škola, Hľadanie krásy, škola v prírode, pravidelná návšteva Krajskej knižnice v Žiline a veľa iných zaujímavých aktivít. Získali sme okrem iného aj medzinárodné ocenenia Tvorím vlastnú knihu, Zelený svet, Etwinning. Mimoškolská činnosť sa realizuje v rôznych krúžkoch – tanečnom, dramatickom, športovom aj v úspešnom rezbárskom krúžku.

Od otvorenia školy je to tri roky a v praktickej škole máme prvých absolventov. Evidujeme záujem spokojných rodičov o výchovu a vzdelávanie žiakov v škole a po absolvovaní praktickej školy aj záujem o umiestnenie v inom podobnom zariadení. Podľa mojich vedomostí žiak už nemôže po absolvovaní praktickej školy nastúpiť do odborného učilišťa, príp. opäť do praktickej školy. Podobne po absolvovaní jedného učebného odboru v odbornom učilišti nie je prípustné absolvovanie ďalšieho učebného odboru. V praktickej škole môže byť žiak maximálne tri roky, v odbornom učilišti 4 roky, ak neopakuje ročník.
V priestoroch školy má sídlo aj Občianske združenie Slnečnice, ktoré pre deti, mládež i dospelých poskytuje alebo sprostredkováva morálnu, odbornú, poradenskú i materiálnu pomoc v ich neľahkej životnej situácii. OZ spolupôsobí pri poskytovaní vzdelávania, výchovy a sociálnych službách rôzneho charakteru a organizuje záujmové aktivity, nakoľko týchto sa zúčastňujú ľudia rôznych vekových skupín a žiaci aj z iných škôl.

V obci sme síce akceptovaní, ale na obecnom zastupiteľstve riešia hlavne „verejný“ záujem a my sme súkromné školské zariadenie. Škoda, že zástupcovia štátnej a verejnej správy sú zaujatí voči všetkým súkromným školám a školským zariadeniam. Odporúčam každému, kto chce rozhodovať o niečom tak závažnom, ako je škola, aby situáciu poznal z vlastnej skúsenosti. Určite bude mať iný pohľad. Zdôrazňujem, že nerobíme žiadne podnikanie, ale pracujeme ako štátna a cirkevná škola a školské zariadenie, nemáme z čoho vytvárať zisk, pritom dotácie na žiaka v školských zariadeniach sú veľmi rozdielne. Žiak je stále ten istý, či chodí do štátnej, cirkevnej či súkromnej školy.

Školy vo Svederníku majú za sebou prvé krôčiky. Všetci, čo sa na ich zriadení a začiatkoch podieľali a ďalej podieľajú na ich činnosti, veria, že nájdu pochopenie a podporu. Že dvere, kde chcú ešte zaklopať so žiadosťami o pomoc nezostanú zatvorené.

Som vďačná všetkým, ktorí mi boli a sú oporou, povzbudením, dôležitou motiváciou, ktorí odovzdávajú kus svojho srdca, času a energie, ktorí ľudskou a odbornou pomocou aktívne vedú každého nášho žiaka k vrcholu jeho možností. Deti vycítia, kto to s nimi myslí úprimne, za kým môžu s dôverou prísť, kto je zapálený a presvedčený o dobrej veci a kto má k danej práci vzťah a nielen vzdelanie. Vzdelanie – to naozaj nestačí! To musíte cítiť a prežívať so žiakmi, s kolektívom – ako rozvetvenou rodinou.

Počas písania článku nastala zmena. Po troch rokoch si hľadáme nový prenájom, hoci naša zmluva o nájme nebytových priestorov zo dňa 1. 9. 2007 platí do 31. 8. 2012. Sme nútení skončiť nájom pred uplynutím dojednanej doby z dôvodu havarijného stavu kotolne a z dôvodu rozhodnutia obecného zastupiteľstva, že nájomnú zmluvu nám už po roku 2012 nepredĺžia, potrebujú riešiť „verejný záujem“.

PaedDr. Božena Zlatošová

Informácie pre všetkých

Easy-to-read. Ľahko čitateľný. Jednoduchý. Podobné prívlastky dávame niektorým našim článkom i publikáciám a iste ste sa, ak pravidelne čítate náš časopis, už s týmito označeniami stretli. Časopis To sme my, mladší brat Informácií, je dokonca v tomto štýle napísaný úplne celý. Prečo je to tak? Aké sú zásady tvorby ľahko čitateľného textu? V nasledujúcich riadkoch zodpovieme aj tieto otázky.

S príchodom a následným ratifikovaním Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím i v našich končinách, vzrástol i význam tvorby ľahko čitateľných textov. V článku 9: Dostupnosť sa môžeme dočítať, že krajiny (kde už Dohovor ratifikovali) odstránia bariéry, ktorým v súčasnosti čelia ľudia so zdravotným postihnutím. Pod bariérou si zväčša predstavíme fyzické prekážky v podobe obrubníkov či schodov. Dohovor však myslí aj na ľudí s mentálnym postihnutím, ktorých najväčším problémom je často práve neschopnosť dobre porozumieť náročným textom, návodom, informáciám. V bode d) sa teda ďalej uvádza, že krajiny prijmú opatrenia s cieľom zabezpečiť informácie v ľahko čitateľnom jazyku v budovách, ktoré sú otvorené pre verejnosť. Napríklad múzeách. Ako je to napr. v Portugalsku. Samozrejme, prístupnosť zrozumiteľných informácií je nevyhnutné zabezpečiť aj v ostatných oblastiach života, napríklad pri vzdelávaní, kultúrnych a voľno-časových podujatiach, práci... I vám určite napadlo viacero situácií, ktoré vaše deti, príbuzní, klienti či priatelia s mentálnym postihnutím museli prekonávať výlučne s vašou pomocou. Bez nej jednoducho nerozumeli, čo im chce informácia povedať.
V dnešnej spoločnosti, ktorá nesie prívlastok informačná, je zamedzenie prístupu k informáciám priamou cestou k sociálnemu vylúčeniu. Hovoríme teraz nielen o kvalite písaného či hovoreného slova, teda o tom, či je, alebo nie je ľahko čitateľné, ľahko zrozumiteľné. Problém nastáva tiež vtedy, ak informácia nie je ľahko dostupná. Anglický výraz pre túto situáciu znie easy-to-find. Ilustrovať si to môžeme na jednoduchom príklade. Darmo bude informácia o tom, ako postupovať pri zriaďovaní osobného účtu napísaná v jednoduchom jazyku, ak bude visieť na neprístupnom mieste v priestoroch banky alebo na jej internetovej stránke, kde je orientácia mnohokrát náročná aj pre nás. Práve internet je médium, v ktorom sa fenomén easy-to-read a easy-to-find šíri najrýchlejšie. Na zahraničných internetových stránkach je bežnou praxou, že stránka sa dá zobraziť v rôznych prevedeniach. Úpravy sa väčšinou týkajú veľkosti písma. Čím dlhšie je však Dohovor v praxi, tým viac sa mení a upravuje do prijateľnej podoby aj obsah stránok. Jednou zo zaujímavých stránok, ktorá svojim návštevníkom ponúka informácie o rôznych druhoch zdravotných služieb v jazyku jednoduchom a zrozumiteľnom pre všetkých, je anglická stránka **www.easyhealth.org.uk**.
O tom, že Anglicko je krajinou, kde k ľuďom so zdravotným postihnutím pristupujú ako k rovnocenným partnerom, nemôžeme zapochybovať ani po návšteve stránok **www.clickstart.org.uk**, kde sa ľudia s mentálnym postihnutím môžu pohodlne dočítať o sieti sociálnych služieb vo svojom okolí, či **www.the-specials.com**, kde nájdete všetky diely obľúbeného televízneho seriálu The Specials, v ktorom hrajú ľudia s mentálnym postihnutím. Samozrejmosťou sú jednoduchšie verzie internetových stránok rôznych združení podporujúcich inklúziu ľudí s mentálnym postihnutím do spoločnosti. Napríklad, na stránke **www.inclusion-europe.org** si návštevník môže zvoliť nielen jazyk, v ktorom sa mu informácie zobrazia, ale aj ich náročnosť. Odporúčame aj stránky **www.plannet.org.uk** a **www.promotethevote.co.uk**, ktoré sú ukážkovými vzormi interaktívnej webovej stránky – návštevník dostane informácie nielen v písanej podobe, ale tiež kliknutím na inštruktážne video. Ak sa však vrátime domov na Slovensko, aj my sa máme čím pochváliť. Na stránke **www.sebaobhajovanie.sk**, ktorá je určená predovšetkým sebaobhajcom, ale aj ich asistentom a podporovateľom, ako aj priateľom a rodine, sa v súčasnosti intenzívne pracuje. Snažíme sa o to, aby bola pre ľudí s mentálnym postihnutím zo všetkých kútov Slovenska príťažlivá, no hlavne obsahovo pútavá a prínosná. Je tvorená výlučne z ľahko čitateľných textov, s výnimkou časti venovanej asistentom. Návštevník na nej nájde informácie o skupinách sebaobhajcov, môže prispieť vlastným článkom, zapojiť sa do diskusie, prezrieť si fotografie z rôznych podujatí, čítať aktuality. Aj touto cestou chceme prilákať pozornosť širokej verejnosti a povzbudiť ju, aby sa zásady používania ľahko čitateľných textov a ľahko zrozumiteľnej komunikácie rozšírili do všetkých oblastí spoločenského života.
O akých zásadách je vlastne reč? Podrobne sa nimi zaoberá publikácia Informácie pre všetkých, ktorá predstavuje európske štandardy tvorby materiálov v ľahko čitateľnej podobe. Vydalo ju Inclusion Europe a je voľne dostupná na jeho webovej stránke (ktorú spomíname vyššie). Sama publikácia je napísané v jednoduchom jazyku, a preto je dostupná aj pre ľudí s mentálnym postihnutím. Tvorbu ľahko zrozumiteľných materiálov nezužuje len na textové materiály, ale venuje sa i základným princípom tvorby jednoduchých audio, video a elektronických dokumentov. V minulosti vydalo podobný materiál aj Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v SR. Leták s názvom Tvoríme ľahko čitateľný text informuje o základných princípoch zjednodušovania textu. Čerpá pritom z Európskej smernice pre tvorbu ľahko čitateľných informácií Make it simple!, ktorú môžete v plnom znení nájsť na stránkach Inclusion Europe.
Čo teda môžete urobiť pre to, aby boli vaše materiály dobre zrozumiteľné aj pre čitateľov, ktorí majú s čítaním a spracovávaním týchto informácií problém?

- Píšte jednoducho: nepoužívajte odborné, abstraktné, slangové slová. Ak ich už musíte použiť, vysvetlite ich.
- Oslovujte čitateľa: používajte osobné zámená „ja“ a „my“, kladťe otázky a následne na ne odpovedajte.
- Pozor na čísla: napíšte 3 namiesto „tri“. Percentá sa dajú vyjadriť slovami „málo“ či „veľa“. Dátumy vypisujte celé. Telefónne čísla rozdeľujte – 0123 456 789.
- Písmo používajte veľké a nikdy nie ozdobné. Vhodný je napríklad typ písma Arial.
- Text musí mať jasnú štruktúru. Sledujte niť svojich myšlienok, neodbiehajte. Hlavné myšlienky dajte do rámčekov. Rozdeľte text na menšie časti, odstavce.
- Používajte veľa obrázkov. Ale pozor! Obrázky tiež musia byť dobre zrozumiteľné.

Tieto princípy sú len základom, na ktorom je potrebné ľahko čitateľný text postaviť. Vždy je nutné uvedomiť si, pre koho je text určený a prispôsobiť ho potrebám jednotlivca či skupiny. Ak nevieme, komu sa materiál dostane do rúk, môžeme sa riadiť akýmsi slovným prirovnaním: „tempo celej skupiny sa prispôsobuje tempu najslabšieho člena“. Zjednodušené informácie sa postupne začínajú preplietať verejným životom spoločnosti. Napríklad na letiskách. Všetky informácie pre cestujúcich musia byť prístupné i v jednoduchej verzii. A to často tej najjednoduchšej (tempo skupiny...) – vo forme obrázkov a piktogramov. Tým rozumieme všetci.
A povedzme si pravdu, niekedy i my sami oceníme inštrukciu v ľahko čitateľnom štýle. Napríklad pri montovaní nábytku na vlastnú pásť.
Byť informovaný a mať prístup k informáciám je dnes nevyhnutné. Ak vám život ľudí s mentálnym postihnutím nie je ľahostajný, pridajte sa k nám a staňte sa súčasťou „malej informačnej revolúcie“. Držiac v ruke silný nástroj na boj s diskrimináciou – Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím – máme výbornú príležitosť (no i najvyšší čas!) sprístupniť im svet verejných informácií aj na Slovensku. Ak vás téma článku zaujala a ponúknuté odkazy neuspokojili vašu zvedavosť, napíšte nám na mirka@zpmpvsr.sk. Radi sa dozvieme váš názor.

Bc. Miroslava Vávrová

Pri príprave článku boli použité informácie z prezentácií seminára Transforming Global Rights into Action organizovaného Inclusion Europe a SPMP v ČR začiatkom roku 2010 v Prahe.

Problémy starých a starnúcich ľudí s mentálnym postihnutím

Keď sme v roku 1980 začínali so ZPMP, najstaršie z našich detí ešte nemali ani 26 rokov a naším najväčším problémom bolo presadiť zriadenie čo najväčšieho počtu denných stacionárov, aby sa už skončila prax umiesťovania všetkých ľudí s mentálnym postihnutím do celoročných ústavov. Roky však ubiehajú a dnes aj naše vtedy malé deti už prichádzajú do veku, keď ich organizmus vykazuje známky staroby. Nemajú takú vitálnu kapacitu ako ľudia bez postihnutia a navyše ešte aj väčšinou vyzerajú oveľa mladší, než je ich skutočný vek. Ale zdravotné aj psychické problémy zodpovedajú problémom starých aj starších ľudí. S touto alternatívou väčšina lekárov – či už všeobecných alebo odborných – neráta, a často si to neuvedomujú ani ich rodičia.

Naši ľudia s mentálnym postihnutím vo vyššom veku potrebujú celkom iný prístup ako zamladi. Ich výkonnosť klesá, zhoršuje sa pamäť, strácajú záujem o doteraz obľúbené aktivity, spohodlneli a nechce sa im už ani doma pomáhať. Rodičia si myslia, že sú jednoducho leniví a často im nechtiac príkrym slovom alebo i trestom ublížia.

V začiatkoch činnosti nášho ZPMP už v rakúskej Lebenshilfe pani Bruckmayerová venovala pozornosť tomuto problému a napísala o tom aj viacero príručiek, ktoré by mohli pomôcť aj nám. Pokiaľ viem, na Slovensku sa o tomto probléme vôbec nehovorí a nik sa tým nezaoberá. Sama vidím na svojom synovi veľké zmeny a kým som si uvedomila, o čo ide, veru lietali u nás aj hromy a blesky. Dieťa – dospelý to pociťuje ako krivdu, nevie sa brániť a samo nevie, čo sa s ním deje.

Už dlhšie sa preto zaoberám myšlienkou iniciovať u nás vytvorenie tímu rodičov i špecialistov, ktorí by mohli rodiny aj iných odborníkov na túto situáciu pripraviť a pomôcť tak ľuďom s mentálnym postihnutím prežívať aj starobu ako pekné obdobie svojho života.

Elena Kopalová

Zdravotné problémy dospelých a starnúcich ľudí s mentálnym postihnutím

Staroba a starnutie sú aktuálne a globálne problémy. Týkajú sa množstva ľudí, ktorí práve prežívajú toto obdobie. Nie každý jedinec sa môže dožiť aktívnej a kvalitnej staroby, pretože na to sú potrebné určité predpoklady, či už psychologické, zdravotné, edukačné alebo podmienky závisiace od sociálneho či vonkajšieho prostredia. 21. storočie nám prináša veľa zmien. Nielen zmeny demografické, ako je zvyšovanie podielu seniorov v spoločnosti, ale aj zmeny koncepčné, kam patrí aj koncepcia celoživotného vzdelávania, kvalita života seniorov a zdravé starnutie.
Ľudia s mentálnym postihnutím (MP) sa vďaka zlepšenej sociálnej a zdravotnej

starostlivosti dožívajú dnes vyššieho veku ako v minulosti. Mnohí občania s MP sa dožívajú nielen staršieho veku, ale aj obdobia staroby (75 až 89 rokov), ale zriedkavejšie dlhovekosti nad 90 rokov. Proces starnutia ľudí s mentálnym postihnutím sprevádzajú výraznejšie maladaptačné problémy ako u iných seniorov.
V ambulancii Downovho syndrómu je evidovaných viac ako 250 dospelých ľudí s Downovým syndrómom (DS) z celého Slovenska, zväčša žijúcich s rodičmi v domácom prostredí. Ďalších niekoľko desiatok pacientov má inú diagnózu z oblasti mentálneho postihnutia, najčastejšie autizmus alebo DMO – detskú mozgovú obrnu. Mnohí sú nielen pacientmi ambulancie, ale aj blízkymi priateľmi. Poznáme sa zo spoločných letných a zimných pobytov, z výletov, seminárov a kultúrnych podujatí. Nie sú to teda len chvíle strávené v ambulancii pri lekárskom vyšetrení.

Starnutie a staroba

Starnutie ako proces prebieha v oblasti biologicko-fyziologickej, psychickej a sociálnej. Starnutie ako osud má svoj aspekt biologický, sociálny, ekonomický a ekologický. Zdravotný stav a životné očakávania ovplyvňujú kvalitu starnutia. Deficitný model starnutia v spoločnosti odsúva starých ľudí na periférію spoločnosti. Finančné problémy a chudoba ovplyvňujú nielen kvalitu života, ale aj zdravotný stav.
Starnutie môžeme rozdeliť na starnutie biologické, psychické a sociálne. Biologické starnutie je dôsledkom involúcie štruktúr a funkcií orgánov, zhoršenia perfúzie, zhoršenie adaptačných a regulačných funkcií, poklesu funkcií imunitného systému, zhoršenia zmyslového vnímania. Pre starobu je typická polymorbidita, t.j. prítomnosť viacerých chorôb. Psychické starnutie sa prejavuje zmenou osobnostných rysov, znížením poznávacích schopností, spomalením psychomotorického tempa, zhoršením pamäti. Nižšou koncentráciou pozornosti, ale i zvýšením vytrvalosti, stálosťou v názoroch, múdrosťou, rozvahou a toleranciou. Sociálne starnutie prebieha pod obrazom adaptácie na odchod do dôchodku, zmenou sociálneho postavenia, zmenou životného programu a akceptácie sociálnych dôsledkov poruchy zdravia.

Súvislosť s kvalitou života má aj uspokojovanie ľudských potrieb, ktoré A. H. Maslow zhrnul do piatich kategórií:

1. **stupeň – fyziologické potreby**
2. **stupeň – potreba bezpečia**
3. **stupeň – sociálne potreby**
4. **stupeň – potreba autonómie**
5. **stupeň – potreba sebarealizácie a sebanaplnenia**

Staroba a mentálne postihnutie

Predčasné starnutie a mentálne postihnutie

Za predčasné starnutie alebo progériu môžu byť zodpovedné buď genetické príčiny, vplyvy vonkajšieho prostredia alebo kombinácia oboch. Najčastejšou príčinou predčasného starnutia sú niektoré choroby, ako je diabetes mellitus, arterioskleróza, obezita, Alzheimerova choroba a iné. Menej časté sú vrodené poruchy metabolizmu a chromozómové aberácie, medzi ktoré patrí najmä Downov syndróm (trizómia 21), Turnerov syndróm (dysgenéza ovárií pri karyotype 45 XO) a Williamsov syndróm (mutácia na 7. chromozóme), ktoré sú tiež asociované

s mentálnym postihnutím. Predčasné starnutie u Downovho syndrómu je multifaktoriálne, jedným z najznámejším faktorom je oxidačný stres. Oxidačný stres je súčasťou zmien v metabolizme ľudí s DS, zvýšenou génovou dávkou nadpočetného 21. chromozómu. Kľúčovým enzýmom oxidačného stresu je zvýšená génová dávka enzýmu superoxiddizmutázy (SOD1).

Staré a nové diagnózy

A. Primárne diagnózy - mentálne postihnutie

Dospelí ľudia s mentálnym postihnutím si priniesli do obdobia dospelosti diagnózu „z mladosti“, a to mentálne postihnutie alebo podľa stále platnej Medzinárodnej klasifikácie chorôb ICD 10 „mentálnu retardáciu“. Podľa AAMD (Americkej asociácie pre mentálne postihnutie – dizabilitu) mentálne postihnutie charakterizuje:

1. signifikantne obmedzená intelektová funkcia – intelektové fungovanie spolu
2. s narušeným adaptívnym správaním, a to v koncepčných, sociálnych a adaptívnych zručnostiach.
3. Táto dizabilita sa musí prejaviť pred 18. rokom života

Medzi koncepčné (pojmové) zručnosti patrí aj schopnosť prijímania a porozumenia reči a schopnosť vyjadrovania sa. K sociálnym zručnostiam patria napríklad aj medziľudské vzťahy, schopnosť empatie a iné. Praktické zručnosti okrem svojpomocných zručností charakterizuje sebaobsluha, možnosť uplatnenia teoretických vedomostí v praxi, úroveň jemnej či hrubej motoriky a iné. Pri uplatňovaní tejto definície AAMD musia všetci profesionálni pracovníci zahrnúť do rozhodovania (posudzovania) o osobách s mentálnym postihnutím ďalších päť aspektov – predpokladov, ktoré sú dôležité pri formovaní jednotlivca:

- špecifiká komunity, v ktorej žije, závislé od jeho kultúrneho prostredia, od jeho veku a od jeho spoločníkov,
- kultúrnu a jazykovú diverzitu, zmeny v komunikácii, v správaní, faktory týkajúce sa zmyslového vnímania a mobility,
- individuálne posudzovanie,
- navrhnutie potrebnej podpory podľa komplexných diagnostických záverov,
- priebežné posudzovanie kvality života v priebehu podporovaného obdobia.

B. Demencia a depresie

Komplikáciou starnutia a predčasného starnutia sú ďalšie diagnózy, ktoré zhoršujú kvalitu života ľudí s mentálnym postihnutím. Patrí medzi ne najmä **demencia a depresia**.

Demencia je syndróm, ktorý vznikol na základe ochorenia mozgu a vyznačuje sa zhoršením vyšších kortikálnych funkcií, ako sú pamäť, myslenie, orientácia, chápanie, počítanie, schopnosť učenia, reči a úsudku. Vedomie nie je porušené. Klinicky sa demencia prejavuje poruchou kognitívnych funkcií, nespavosťou, úzkosťou, depresiou, psychotickými zmenami, agitovanosťou, nepokojom alebo delíriom. Najčastejšou príčinou presenilnej a senilnej demencie je Alzheimerova choroba (AD). Alzheimerova choroba je častejšia napríklad u ľudí s Downovým

syndrómom a súvisí s viacerými faktormi, medzi ktoré patrí aj zvýšená génová dávka pre mimobunkovú bielkovinu beta prekurzoru – amyloidu, ktorý je zodpovedný za vytváranie amyloidových plakov v mozgu pacientov s AD a s Downovým syndrómom.

Depresia patrí medzi afektívne poruchy a má rôzne formy od smútku všedného dňa cez protrahovanú formu existenciálnej depresie až po plne rozvinutú formu patickej depresie. Asi 15 % osôb nad 65 rokov trpí depresiou a z toho 4 % jej ťažkou formou. Obvyklou vyvolávajúcou príčinou je odchod do dôchodku, smrť partnera alebo odsun do inštitucionálnej starostlivosti. Depresiu môžu vyvolávať aj niektoré lieky (hypotenzíva, psychofarmaká, antiparkinsoniká, steroidy a iné).

Psychiatrické problémy u dospelých ľudí s Downovým syndrómom

Kľúčovým problémom je včasná a správna diagnostika poruchy, pretože mnohé zmeny sa vyvíjajú dlhé roky a nepripisuje sa im dôležitosť, lebo sa oprávnene alebo falošne spájajú so základnou diagnózou - Downov syndróm. Psychiatrické poruchy sa môžu objaviť už po ukončení školskej dochádzky, keď jedinec s mentálnym postihnutím prestáva mať pravidelný režim, aktivity, obľúbené činnosti alebo spoločnosť seberovných kamarátov. Spektrum povinností sa zužuje, nemusí ráno vstávať do školy, ostáva dlhšie v posteli, sústreďuje sa viac na jedenie a pasívne pozeranie televízie, postupne odmieta pomáhať rodičom, odmieta rôzne aktivity.

Medzi mnohými psychiatrickými poruchami sa u ľudí s DS najčastejšie vyskytujú depresie (major depresie) a dysthymické poruchy (minor depresie), ktorých výskyt podľa viacerých autorov sa pohybuje medzi 5,5 % a 11,3 %. McGuire a Chicoine, odborníci z Centra pre dospelých ľudí s DS v Chicagu pozorovali počas dlhodobej štúdie v centre, že 40 z 272 dospelých ľudí s DS malo depresívne poruchy. Z týchto 40 osôb až 16 malo hlavnú (major) depresiu, 14 malo kombinovanú poruchu a u desiatich sa diagnostikovali poruchy nálady asociované s inými zdravotnými problémami, najčastejšie znížením funkcie štítnej žľazy.

Diagnostikovať depresiu u ľudí s DS je náročné z viacerých príčin. Po prvé, často je dosť ťažké získať relevantné anamnestické údaje od dospelých ľudí s DS, taktiež je problematické zistiť ich pocity, vnímanie a myslenie. Pomôcť môžu rodičia či ich opatrovatelia, ktorí starostlivo sledujú ich nálady, pochody myslenia a správania. Pri diagnostikovaní depresie treba brať do úvahy ich intelektovú dizabilitu. Problémom môže byť aj správanie jedincov s DS, ktoré nezodpovedá ich chronologickému veku. Medzi najčastejšie chyby diagnostiky depresií u ľudí s DS patri ignorovanie možnej depresie ako obrazu vlastného Downovmu syndrómu alebo zlá interpretácia problémov ako súčasť Alzheimerovej choroby.

Medzi najčastejšie symptómy depresie u ľudí s DS možno zaradiť častý plač, podráždenosť alebo vzrušenie, stratu záujmov, prejavov, stratu radosti, úpadok sociálnych vzťahov, komunikácie s okolím. Nie menej častými sú slabá chuť do jedla (až anorexia, bulímia), strata hmotnosti, poruchy spánku, znížená koncentrácia, únavnosť, nedostatok energie. U ľudí s DS, u ktorých sa pozorovala depresia, sa vyskytli aj nepriame známky ako agresívne správanie či sťažovanie sa na somatické problémy (bolesť brucha, sťažené dýchanie atď.). Navyše strata sociálnych interakcií (znížený záujem o to, čo sa deje v okolí) a sťažovanie sa na somatické problémy môže viesť ku zvýšenej podráždenosti až k poruchám vegetatívnych funkcií. Na druhej strane depresívne stavy môžu prekrývať niektoré závažné zdravotné problémy, ako je Alzheimerova demencia, poruchy spánkového dýchania (Sleep apnoe syndróm), niektoré infekcie v ústach (afty, abscesy), nedostatočnú chuť do jedla, kardiovaskulárne, respiračné, zažívacie, endokrinologické, imunologické a iné problémy. Navyše komorbidita (súčasne sa vyskytujúce choroby), napríklad Alzheimerova choroba, znížená funkcia štítnej žľazy, deficiencia vitamínu B12 (často u vegetariánov), rôzne poruchy správania, obsesívno-kompulzívne symptómy (psychotická depresia), anxiozita (strach), anorexia nervosa sú často podľa McGuira a Chicoine (2006) asociované s depresiami. Všetky uvedené stavy treba brať do úvahy pri diferenciálnej diagnostike.

m.prof. MUDr. Mária Šustrová, CSc.

Pokračovanie článku „Zdravotné problémy dospelých a starnúcich ľudí s mentálnym postihnutím“ nájdete v nasledujúcom čísle časopisu Informácie.

Zdravotné postihnutie a riziko chudoby. Spoločná realita.

Kým budeme mať nízky prah emočnej inteligencie, nikam sa nepohneme. Zdravotne postihnutí ľudia nielenže sú ohrození chudobou, sú ohrození bezdomovectvom, zaznelo na diskusnom fóre Informačnej kancelárie Európskeho parlamentu.

V súčasnom období na Slovensku vrcholí ratifikačný proces k Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím, ktorý okrem iného v článku 28 hovorí o práve osôb so zdravotným postihnutím na „primeranú životnú úroveň pre ne aj pre ich rodiny". Pripomenul to v bratislavskom Európskom informačnom centre prezident Národnej rady občanov so zdravotným postihnutím v SR Branislav Mamojka. Poukázal na jeden z mnohých problémov rodičov, ktorí sú opatrovateľmi svojich postihnutých detí, a ktorí podľa súčasnej legislatívy strácajú nárok na daňový bonus na svoje dieťa, keďže nie sú vedení ako zamestnaní.

NROZP

POZADIE

V Európe žije 80 miliónov ľudí v chudobe, čo znamená, že nemôžu uspokojiť svoje základné potreby. Medzi nich patria v neposlednom rade rodiny, ktoré majú člena so zdravotným postihnutím. Európske inštitúcie pri riešení tohto problému zohrávajú podpornú funkciu, určujúca je v tomto prípade národná legislatíva.

Podľa štatistík má každá štvrtá rodina člena so zdravotným postihnutím a nejakým spôsobom zdravotne postihnutý je každý šiesty človek. Prieskumy verejnej mienky ale zároveň ukazujú, že až 90 % ľudí nevie, ako sa má k takýmto ľudom správať. Rok 2010 bol v Európe vyhlásený za Rok boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Zbežný pohľad na to, ako vyzerá životná realita rodín so zdravotne postihnutými deťmi poskytli tri svedectvá a tri rôzne príbehy dvoch matiek a jednej starej matky. Vo všetkých troch prípadoch vystupuje podobná črta – najhodnotnejšej pomoci sa im nedostalo od zodpovedných štátnych inštitúcií, ale skôr od ochotných ľudí: susedov, blízkych či mimovládnych organizácií.

Zuzana Špaleková je matkou troch synov, z ktorých dvaja sa narodili s problémom nedoslýchavosti. Nedostala sa jej žiadna pomoc zo strany štátnych inštitúcií, otec detí situáciu nezvládol a od rodiny odišiel. Musela nastúpiť na neplatenú materskú dovolenku. Nesúhlasila, aby jej dvaja synovia nastúpili do škôl zameraných na deti so sluchovým postihnutím, ale hľadala iné možnosti. „To, že má niekto sluchovú poruchu, neznamená, že je mentálne zaostalý." To napokon potvrdili aj lekárske vyšetrenia. Obaja jej synovia dnes študujú, jeden na vysokej škole a druhý na bilingválnom gymnáziu. Pani Špaleková k tomu dodáva: „Vzdelanie je najlepší spôsob ako predísť chudobe, ktorá aj mne ako matke hrozila. Ako stredoškoláčka by som nemala šancu."

Helena Ábelová je matkou dospelého, ťažko zdravotne postihnutého syna, ktorý trpí na epilepsiu a autizmus. „Nechcela ho ani škôlka, ani škola, išli sme do vyrovnávacej triedy, potom špeciálnej školy a nakoniec bol vyhlásený za nevzdelávateľného, napriek tomu, že má úžasnú pamäť. Bola mu však diagnostikovaná diskalkúlia, na základe čoho bol zbavený povinnosti školskej dochádzky, aj keď podľa ústavy má každý právo na vzdelávanie", sťažuje sa. Pani Ábelová je už 10 rokov so synom, ktorý vyžaduje neustálu opateru, doma.

„Pre tento štát nie je starostlivosť o postihnuté dieťa práca. Trestá rodičov, ktoré si to dieťa nechajú doma a nedajú ho do ústavu, kde mesačný pobyt stojí 30 až 40 tisíc korún, ale to je úplne iný život ako keď je doma. (...) Keď prídem do dôchodku, budem mať nižší dôchodok ako môj syn, ktorý nikdy nepracoval."
Od nového roku má podľa zákona pani Ábelová nárok na 30 dní voľna do roka. Náklady na opatrovanie, ktoré by musela na tento mesiac synovi zabezpečiť, sa šplhajú do výšky jej ročného príjmu.

Stará mama Vlasta Konkušová rozpráva príbeh v zastúpení svojej dcéry. Pred šiestimi rokmi sa jej narodila dcérka Timea, hoci mala diagnostikovanú sterilitu. Timea je veľmi ťažko zdravotne postihnutá a úplne nevládna, nevie sama prijímať ani potravu. Po tom, čo sa prebrala z mesačnej kómy a pred tým, ako si ju vôbec mohla rodina zobrať domov, potrebovali zabezpečiť množstvo zdravotných, životne dôležitých pomôcok, pri čom sa stretávali s nepredstaviteľnými problémami.
„Dcéra bola v nemocnici, jej manžel zarábal v zahraničí, ja som to vybavovala", rozpráva pani Konkušová. Pomoc našli hlavne u ľudí z hospicu Plamienok, ktorí jej dcéru naučili ako, sa starať o ťažko choré dieťa a pomohli aj so zdravotnými pomôckami.

„Potrebovali by sme tiež zdvíhacie zariadenie. Dcéra má 17 kíl, kúpanie je problém. Ale aké? Nemá nám kto poradiť, a kde to zháňať? Cez nadácie? To sa má všetko v tomto štáte riešiť cez nadácie, cez Modré z neba alebo Bailando?" pýta sa pani Konkušová.

„Preklopiť tieto emócie do legislatívnej roviny bude teraz možno trochu tvrdé, ale sme tu, aby sme priblížili, akým spôsobom môže pomôcť Európsky parlament, hoci v tomto prípade je smerodajná národná legislatíva", konštatovala poslankyňa Európskeho parlamentu Monika Beňová. Medzi krokmi, ktoré EP podnikol smerom k občanom so zdravotným postihnutím, spomenula antidiskriminačnú smernicu, ktorá hovorí, že zdravotné postihnutie nesmie byť dôvodom pre diskrimináciu v pracovných vzťahoch. Hovorila tiež o pripravovanej smernici, ktorá sa má týkať zákazu diskriminácie vo všetkých ostatných sférach a upravovať by mala aj postavenie ľudí, ktorí sa starajú o postihnutého člena domácnosti. „Nechcem dávať plané sľuby, nie je to otázka jedného alebo dvoch rokov, ale ak by sa to podarilo do konca tohto volebného obdobia, považovala by som to za víťazstvo".

Monika Beňová pripomenula, že Lisabonská zmluva prináša nové formálne nástroje na ochranu práv – Chartu základných práv a občiansku iniciatívu, hoci pripustila, že ich využitie nie je tou najjednoduchšou cestou.

„Európsky parlament sa stará o 27 členských krajín na rôznej úrovni a keď si zoberieme Slovensko, je v akomsi slabšom strede“, hovorí europoslanec Miroslav Mikolášik. „V oblasti sociálnej a zdravotníckej by som Slovensko možno dokonca radil do poslednej pätiny“. Príčinu vidí v tom, že Slovensko od revolúcie nedokázalo zvýšiť percento HDP určené na zdravotníctvo a sociálne veci. My dávame 4,5 % na zdravotníctvo, sú krajiny, ktoré dávajú 7 %. „Tu doma sa razí, že štát všetko vyrieši. Ale už tu boli spomenuté súkromné organizácie, ktorých motivácia môže byť iná, väčšia. Títo ľudia majú mať priestor na to, aby toto robili a štát by ich nemal brať ako chudobných príbuzných, ale mal by to uvítať a neprijímať takéto zákony, aby im komplikovali život.“ Uviedol príklad neštátneho zariadenia pre ľudí s mentálnym postihnutím, kde sa starajú o 50 dospelých klientov, no od VÚC dostali prostriedky len pre 17 a povedali im, že majú podnikať.

„Nejde to, pretože sme duchovne nevyzretí"

„Je to v štáte a je to v nás ľuďoch. Stále sme neslobodní ľudia. Socializmus nás naučil byť neslobodní a teda nemať zodpovednosť“, hovorí Viera Dubačová, veľvyslankyňa Európskeho roka boja proti chudobe a sociálnemu vylúčeniu. Vyštudovaná divadelná režisérka, v Banskej Bystrici 15 rokov riadila Divadlo z pasáže s hercami s mentálnym postihnutím, v ktorom zamestnávala 30 ľudí.

NROZP

„Keď sme s divadlom prišli do Dánska na umeleckú školu, našla som tam človeka, ktorý sa vôbec nehýbal. Navštívila som jeho jednoizbový byt, ktorý si dokázal sám ovládať zubami, mal tam svoj počítač, vedel sa sám osprchovať. Ten chlapec nemal ruky ani nohy. Ja som sa vtedy zosypala a zrútila, keď mi riaditeľ školy povedal: Ale toto sa nášmu štátu oplatí. Potom som sa stretla na ministerstve práce a sociálnych vecí s niekým, kto mi povedal: No, Dánsko nebude. No áno. Nebude, kým my, slobodní občania, budeme mať takýchto pánov, ktorí nás budú zaklínať a budeme sa báť menovať.“

Podľa Dubačovej nielenže sú postihnutí ľudia ohrození chudobou, ale sú ohrození bezdomovectvom. Dvaja herci v jej divadle prišli o rodičov a obaja sa ocitli na ulici. Prvého pripravila o byt vlastná teta a druhého cudzí ľudia. „Som rada, že sú tu europoslanci, lebo ja som chodila do Bruselu preto, lebo niekto povedal, že Európa je sociálna a preto cestujem von, lebo je. Lebo sú tam iné zákony, lebo tam ľudia majú nárok na iné veci, na prostriedky, na kompenzačné prostriedky.“

„Kým tu budú ľudia s nízkym prahom emočnej inteligencie, tak sa nikam nepohneme. Veľkí ľudia musia začať bojovať za tých najslabších. (...) Osobná skúsenosť je neprenosná. Nájdite si svojich poslancov a zaveste sa na nich“, odporúča poslankyňa banskobystrického mestského zastupiteľstva.
Na panelovej diskusii dňa 23. apríla 2010, ktorú organizovala Národná rada občanov so zdravotným postihnutím v SR a Dom Európy, sa zúčastnili okrem diskutujúcich hostí, poslancov a odborníkov rodičia, ktorí majú dieťa s rôznym druhom zdravotného postihnutia.
Podľa: http://www.euractiv.sk/slovensko-v-ep/clanok/zdravotne-postihnutie-a-riziko-chudoby-spolocna-realita-014993

spracovala **Mgr. Iveta Mišová**

Milí čitatelia!

**V rubrike Nezabudli sme... sa chceme vrátiť k príbehom a udalostiam, ktoré sa nám vryli do pamäte. Boli iné. Na svoju dobu pokrokové, priekopnícke.
Ako sa darí ich hlavným hrdinom dnes? Aké pokračovanie má ich životný príbeh?
Prinášame vám dnes príbeh Milky Barlíkovej.**

Nezabudli sme...

Pred 23 rokmi sa nám narodila dcérka Milka s Downovým syndrómom. O tom, ako rástla a ako sme sa ju snažili integrovať do školy i o problémoch, s ktorými sme sa vtedy borili, som už písala. Dnes by som vám chcela opísať ďalšie obdobie života, ktoré nastalo po zvládnutí štúdia na Odbornom učilišti internátnom. Po troch rokoch štúdia získala výučný list dňa 19. 6. 2006. Pre nás rodičov a celú rodinu „vyvstala“ úloha – pomôcť Milke pri vstupe na trh práce. V okrese, kde je málo pracovných príležitosti a v období veľkej nezamestnanosti to bola neľahká úloha. Študovali sme zákon o službách zamestnanosti č. 389/2006 Z. z. a hľadali možnosti. Písali sme motivačné listy pre zamestnávateľov, v ktorých sme ich oboznamovali s možnosťami zriadiť chránené pracovisko. Upozorňovali sme na možnosť zriadiť aj jednotlivé chránené pracovné miesto. Osobne sme navštevovali možných zamestnávateľov.
Zatiaľ plynul čas, prešli tri roky. Milka bola smutná, prestávala byť aktívna, ráno nechcela vstávať, uzatvárala sa do svojej detskej izby – do seba. Jedného dňa nám zavolali dvaja zamestnávatelia, ktorých sme oslovili a oznámili nám, že chcú pre ňu zriadiť chránené pracovné miesto. Boli sme šťastní, no zároveň sme sa nevedeli rozhodnúť, ktoré miesto bude pre Milku vhodnejšie. Išlo o pomocné práce pri deťoch s postihnutím a miesto pomocného pracovníka v skanzene. Rozhodovala celá rodina na čele s Milkou. Rozhodli sme sa pre prácu pri deťoch. Bolo to aj kvôli kolektívu. Zima bola predo dvermi a my sme si uvedomovali, že v skanzene by ostala znova sama s pracovným asistentom.
Do práce nastúpila 1. 10. 2009. Začiatky boli veľmi ťažké. Za tri roky stratila pracovné návyky, chýbala jej vytrvalosť. Pracuje štyri hodiny denne. V práci sa strieda so svojím kamarátom, bývalým spolužiakom Peťom. Myslím si, že sa im darí, zlepšujú sa zo dňa na deň.
O tom, ako túto zmenu vníma samotná Milka, hádam napíše ona sama za pomoci spolupracovníkov z práce.

Mgr. Ľudmila Barlíková

Ahojte. Volám sa Milka a mám 23 rokov. Odkedy ma Soňa Gaborčáková, naša riaditeľka, prijala do práce na charitu do Domu sv. Anny v Starej Ľubovni, pracujem. Niekedy chodím do práce o trištvrte na sedem ráno, to je tento týždeň. Druhý týždeň chodím poobede. Kedy mám prísť, sa musím spýtať tety Marienky alebo Petra Heinsa. Teta Marienka ma učí, ako mám všetko urobiť. Niekedy záchody umyť, niekedy dlážku, niekedy do obchodu deťom kúpiť jesť. Peťo je môj kamarát, tiež pracuje na charite. Bol v Bratislave s tetou Marienkou a pobozkal Adelu Banášovú. Mne to vadí, že pobozkal Adelu, lebo ho mám rada. Vidím sa s ním málo, lebo on pracuje poobede a ja ráno... Keď všetko poupratujem, idem sa hrať s deťmi. Spievame si pesničky, skladáme kocky. Dominika Vavrinčíková je moja najlepšia kamarátka. Spoznala som ju na charite. Skladáme spolu kocky a puzzle. Jožko Kaleta sa hrá s autíčkom, ja mu pomáham dostať sa na žinenku spolu s tetou Marienkou. Janík spieva do mikrofónu ako Hannah Montana alebo Pavarotti. Danielka je tiež moja kamarátka – doma pozerá malého Nema a stále o tom rozpráva. Rada cvičí na lopte. Dávid bude oslavovať narodeniny. Kúpime mu cukríky a lízanky, budeme spievať Živio... Mišo Duda bol so mnou na tancovačke na Mikuláša, veľmi sa mi to páčilo. Daniel má nového psíka, doniesol ho na

charitu, troška som sa ho bála. Riško ma volá Jožka a ja to nemám rada. Nech má volá, ako sa volám. Kristínka dva dni nebude na charite, lebo je chorá. Radko stále hádže guličky do bazéna a teta Marienka a ja ich zbierame. Janka je moja spolupracovníčka, stále spieva „Boh ťa miluje“. Dnes mali krúžok, učili sa básničku. Ešte je tam Janka, Evička, Janko a veľa iných detí, mám ich veľmi rada. Spoznala som aj rodičov a súrodencov našich detí; keď prídu na charitu, otváram im dvere. Naša riaditeľka Soňa by chcela nové zariadenie (už je rozostavané, treba ho dokončiť, chýbajú financie), chce zriadiť aj chránené bývanie a rôzne služby.
Na charite som spoznala veľa nových kamarátov, naučila som sa všetko pekne poupratovať. Niekedy sa mi nechce ráno vstávať, ale pracovnú dobu chcem dodržiavať.

Milka Barlíková

S myšlienkou chráneného pracoviska som „koketovala“ už dlhšie, ale vždy som čakala, či ho nevytvorí nejaký iný subjekt. Vedela, že keď to urobím, bude to náročné, ale hlavne pravdivé. Keď prišiel deň D, krstná mama nášho zariadenia JUDr. Anna Aftanasová, riaditeľka ÚPSVaR v Starej Ľubovni, ma oboznámila s možnosťami a podmienkami ako zriadiť chránené pracovisko. A od tohto dňa som sa už myšlienky nevzdala, aj keď pravdupovediac ma mnohí od tohto kroku odhovárali.
Milka a Peter nastúpili do nášho zariadenia v októbri 2009 a treba povedať, že neboli pripravení na pracovné úlohy a zamestnanecký režim. Milka mávala problém s rešpektovaním pokynov na usmernenie pracovného výkonu a málo komunikovala s klientmi. Peter zas bojoval s dodržiavaním pracovného času a s pracovným režimom. Po týchto skúsenostiach som presvedčená, že ak chceme zamestnávať mladých ľudí so zdravotným postihnutím, musia prejsť pracovnými stážami so supervíziou. V súčasnosti sa uchádzame o financie zo švajčiarskeho mechanizmu a po skúsenostiach s Petrom a Milkou navrhujeme riešiť zdravotné postihnutie do 30 rokov komplexne tak, aby sme sa vyhli problémom spojeným so zdravotným postihnutím. Milka je zamestnankyňa, ktorá vie, že ak jej ustúpime, tak nemusí na sebe pracovať, ale ak jej vysvetlíme, že veci musí plniť ako ktorýkoľvek iný zamestnanec, tak sa snaží ich splniť ako jej kolegyňa bez postihnutia. Začala viac komunikovať s klientmi a v rámci kolegiality naberá aj sociálne zručnosti.
Na záver chcem povzbudiť ostatných zamestnávateľov, aby prijímali ľudí so zdravotným postihnutím na pracovné pozície. Je však potrebné, aby sa im aj venovali, lebo vytvoriť pracovné miesto je jedna vec, ale vychovať z človeka so zdravotným postihnutím zamestnanca, je vec druhá.

Mgr. Soňa Gaborčáková | riaditeľka DSS

Knižnica

Potrebujem pomoc, čo mám robiť?

Nadácia SOCIA – nadácia na podporu sociálnych zmien, prišla asi pred mesiacom so zaujímavou novinkou. Možno si spomínate na tri letáky (Koľko budem platiť za sociálne služby; Čo mám robiť, ak potrebujem pomoc; Sociálne služby pre seniorov a osoby s ťažkým zdravotným postihnutím), ktoré sme vám predstavili v čísle Informácie 4/2009. Ich spojením vznikla brožúra s názvom **Potrebujem pomoc, čo mám robiť**. Brožúra je nielen voľne dostupná na internetovej stránke SocioFóra - www.socioforum.sk /?section=c059cc41cbc5c68c47684b45f50e76fd&x=87ea 7f626722a04fdea38314b78f1048, ale dostanete ju aj v tlačenej podobe. Brožúra vyšla v náklade 15 000 kusov. Nadácia Socia ju ponúka bezplatne. Dostať by ste sa k nej mali prostredníctvom poskytovateľov sociálnych služieb, prípadne obcí, ktoré ju budú ponúkať či požičiavať tým občanom, ktorí potrebujú pomoc. Je určená seniorom a ľuďom so zdravotným postihnutím.

V prípade, že máte cestu do Bratislavy a záujem o brožúry, je možné sa pre ne zastaviť v Nadácii Socia. Počet brožúr a termín vyzdvihnutia je potrebné dohodnúť minimálne deň vopred. Stačí napísať na emailovú adresu socioforum@socia.sk alebo sa telefonicky dohodnúť na čísle 0911 15 05 66.

1-2 | 2010

informácie
ZPMP v SR

Kampaň 2010
Rozhovor
Zo života združení

Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím v Slovenskej republike

Stretnime sa **v sobotu 12. 6. 2010** na Hviezdoslavovom námestí, kde sa **o 10.00 hod.** začína náš **Deň krivých zrkadiel.**

Zábava pokračuje na koncerte **s Janou Kirschner a skupinou Gladiátor v Divadle Aréna** na nábreží Petržalky **o 18.30 hod.**

Podporte nás! Zašlite sms (1 €) na číslo 877 s textom: DMS ZRKADLO (DMS medzera ZRKADLO)